

کتاب پیژندنه

د کتاب نوم:	بانکي تصدي
څانګه:	بانکداري
مولف:	عبدالغفور امینی
ژباړن:	قاری محمد حلیم
د څار کمېټه:	
	- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین - دیپلوم انجنیر عبدالله کوزایي د تعلیمي نصاب رییس - محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار
د تصحیح کمېټه:	
	- محمد احسان احسان - عبدالمتین حمیدی
د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول:	محمد جان علیرضایي
ګرافیک او ډیزاین:	محمد سلیم خان
چاپ کال:	۱۳۹۲ لمریز کال
تیراژ:	۳۰۰۰
چاپ ځل:	لومړی
وېب پاڼه:	www.dmtvet.gov.af
برېښنالیک:	info@dmvtvet.gov.af
کې ISBN:	۹۷۸۹۹۳۶۳۰۰۵۵۲

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، گوجر دي	پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل څلیږي	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاوېدان
نوم د حق مو دی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

د پوهنې وزیر پیغام

گرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهر و فکرونو په کار او زیار پورې تړلي دي. همدا بشري قوه او کاري مټې دي چې د هیواد انکشافی اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طي کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي. انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبو او هم د خپل انساني فطرت له اړخه موظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کېږي او نه هم منقطع کېږي. په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروع قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چاپکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنګي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند ټک لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نسل مادې او معنوي ودې ته پکې لومړیتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحې د هغوی پالنه نه یوازې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ گران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربیون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یوازې او یوازې د دوی په پیاوړو مټو، وینښ احساس او نه ستړي کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافی اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سمونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له کومي مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجا مندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي. د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

لړلیک

خپرکی	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)	۸-۱
دویم	بانکي عملیات	۲۰-۹
درېیم	د قیمتې پاڼو خپرول	۲۴-۲۱
څلورم	د سوداگریز بانک اعتبار او تگلاره	۳۰-۲۵
پنځم	د بانک د مدیریت اصول	۳۸-۳۱
شپږم	بانکي نظامونه	۴۶-۳۹
اووم	په افغانستان کې بانکداري	۵۲-۴۷
اتم	عمومیات	۶۶-۵۳
	سرچینې او اخیستنې	۶۷
	د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام	۶۸

مقدمه

په دې کتاب کې تر ډیره هڅه شوی ده تر څو په اقتصادي سیستمونو کې د پیسو پر څیړنې سربیره له هغو لارو چارو چې مالي سازمانونه لکه بانکونه، د بیمې شرکتونه، د پانګې اچونې اومشترک صندوقونه و دېته ورته نور داسي، اوهمدارازمالي بازارونه لکه دقيمتي اوراقو بازار، دبورس بازار او ازاد بازار چې په هغې عمل کوي ځواب وړاندي کړي شي. مالي سازمانونه اوبازارونه نه يواځې داچې زمونږ ورځنی ژوند تراغېز لاندې راوړي بلکه په اقتصادي سیستمونو کې د سترو مبلغونو د موندلو د جريان لامل کېږي. چې هغه پخپل وارسره دشرکتونو په سود، د اموالو په توليد او خدمتونو او ان دهبوادونو د اقتصادي وضعې په ښه کيدو باندي اغېز پرېباسي، او ان کله هم دټاکنوپايلې تضمينوي دپيسواوبانکدارۍ يا دبانکي تصدۍ اومالي بازارونوپه اړه مطالعه د ډېرو ارزښتناکو اوپه زړه پورې مسایلو په درک کولوکې مرسته کوي. په دې کتاب کې په همدې ډول پوښتنې مطرح شوي دي، اود هغوی د اهمیت په اړه د گڼو متخصصينو له خوا ليدلوري وړاندې شوی دی. دپردخوښۍ ځای دی، چې دافغانستان دښوونې او روزنې محترم وزارت د لومړي ځل لپاره دظرفيتونو د ودې پخاطره داسې لاروچارو لاس پورې کړی دی.

په اخيرکې بايد يادونه وشي چې نوموړی کتاب له اتوڅپرکیو څخه جوړی شوی دی، هره انساني چاره له نیمگړتياو څخه خالي نه وي. دغه راز دکتاب ليکنې کار اوپروسه ستونز من کار دی لدې کبله له ټولو زده کوونکو اومحترمو ښوونکو څخه هیله کېږي ترڅو په دې اړه مرسته وکړي او خپلی گټوري مشورې د یاد کتاب په بډاینه کې را سره شریکی کړي.

په درناوی

عبدالغفور اميني

د کتاب ټوليزه موخه:

د بانک په اړه معلومات او د هغه د پيدايښت لاملونه تشکيلوي.

بانک او بیلانس یې یا (بانکی بیلانس)

ټولیزه موخه:

د بانک په هکله معلومات اودپیدایښت لاملونه یې تشکیلوي.

د زده کړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلین لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- بانک دتاریخ په اوږدوکې.
- دبانکونو موخې.
- دبانکدارۍ علم.
- پېرودونکوته دخدمتونو وړاندې کول اود ټولنې په اقتصاد کې یې اغېزې.
- مالي سازمانونه.
- دپېړیو په اوږدوکې دبانکدارۍ چارې.

بانک او د هغه پیدایښت

بانک په یویشتمه پېړۍ کې داققتصاد په هرم تکیه وهلې اوهرڅه چې دي کولای شي بانکي لاسته راوړنې وي. همدغه بانک دی چې راکش کاري یې اودسیاست دفرمان شته والی اونشتوالی تعینوي.

په اوسنیو پېړیو کې داقصادي فعالیتونودڅانگې خورا مهمه څانگه بانک دی. ځکه پرته له سالمې بانک دارۍ او بانک څخه نشي کېدای یو سالم اقتصاد ولرو. دې عجیبې پدیدې له کومه وخته راهیسې شکل نیولی اوڅرنگه یې انکشاف موندلی دی؟ دپورتني سوال په ځواب کې په مختلفو څانگوکې ځینې خبرې دي چې باید په پام کې یې ونیسو. په دې هکله هم متفاوت نظرونه دي. دبانکدارۍ دتاریخ پاڼې دوه نظره مونږته انځوروي.

۱- اروپايان چې ځان په دې هکله مخکښ گڼي. د دې پديدې د پيل نېټه هممهغه اروپا بولي چې هغه د علم د پيل ځای گڼل کيږي. الماني بانکداران بيا ادعا کوي، چې بانک له الماني لغت بامک څخه اخيستل شوی. چې الماني ريښه لري. او په ټوله نړۍ کې اوسمهال په بانک نومول کيږي. او په همدې ترتيب هغوی په دې عقیده دی چې د لومړي ځل لپاره بانک اوبانکداري د المان په هیواد کې منځ ته راغلي دي. اما ايتالويان خپل ځان ترنورو یوگام مخکې گڼي اوبانکي اوپولي حرکت د پوهانو د تفکرزېږنده اودخپلو ښاريانو د تجربو لاسته راوړنې بولي تجارب گڼي دهغوی عقیده پياوړی منطق وړاندي کوي.

ايتالويان په دې کارټينگار لري چې د لومبارد قومونه چې دايتاليا په شمال کې ژوند کوي لومړني قومونه وو چې دبانکدارۍ په چاروکې يې غوراو وکړو. هغوی په لومړني ځل د صرافۍ کار ته د يوې کټورې چارې په توگه انکشاف ورکړ. دهغوی دکرني چل داسې وو چې يوشي ته به يې دخپل ځان په مقابل کې قرارورکاوه اوپری به يې صرافي ترلاسه کوله. له کوم مېز څخه چې به په همدې موخه استفاده کېده دبانکو په نامه به يادېده، چې ور وسته ور وسته د داسې معاملاتو دترسره کولوځای هم په بانکو مشهور شو او تر نن ورځې پورې مو د بانک په بڼه موندلی دی.

- په يونان کې بانکداري تر ميلاد څلور پيړۍ مخکې دا رانښيي چې معابد په دې هکله مخکښ وو، او د هغوی دليل هم پر لاندي عواملو ولاړ دي.
- دصرافي کار دمعابدو دفعاليتونو اوچارو يوه برخه وه.
- دخلگو دامانتونو دساتنې لپاره به معابد خورا ډاډمن ځای گڼل کيده.
- اسيایي ستر تمدنونه هم په دې زمينه کې سترې لاس ته راوړنې لري چې دنړيواله تمدن په وده کې يې ډېره ستره اغېزه ليدلای شو.
- داسيایي تمدنونو له جملې څخه بابل يو خورا ستر تمدن په ډېرومواردوکې دحرکت زانگو وه. بابي شاهانو په دې هکله ډېر دپام وړاقدامات ترسره کړي دي. اوله هغې جملې څخه په 1800 ق م کې هامورابي شپږم ساساني شاه د سود قانون او د تجارتي قرضې بنسټ کيښود، چې په حقيقت کې لومړی بانکي قانون گڼل کيږي.

نن ورځ چين د بشري تمدن په وده کې لوړ مقام لري اوهم يې داقتصاد په هکله ترنن ورځې پورې ډير څه سرته رسولی هم دي. دې لرغونې هيواد ترميلاد شپږ پيړۍ مخکې بانکداري تجربه کړي، که څه هم چينايان تر نن پورې په دې هکله داورپايانو په پرتله

غږ نه دی پورته کړی. ولې څه چې مسلم دي هغه دادي چې په دې هیواد کې بانکداري په همغه زمانه کې دود وه، او په همدې ترتیب کولای شو ووايو چې شرق په لومړي ځل د پولې وسایلو په تبادله او د پولې وسایلو په تنظیم کې بانکداري دود کړي ده او باید هغه په اخلاقي جرأت سره ومنو.

د پیر یو په اوږدو کې د بانکدارۍ چارې

په ننۍ مانا د بانکدارۍ بنسټ په منځنیو پیړیو کې ایښودل شوی دی. او په دې زمانه کې یهودیان د بانک چلوونکې و.

ولې یهودیان په دې عرصه کې مخکښې وه، علت یې په څه کې پټ وه؟ دغه قوم له ډیر پخوا څخه په گټور تجارت اوسوداگرۍ باندې بوخت و. ایدلوژیکي اومذهبي مانا نعت یې نه درلود او برعکس د داسې کار په پیاوړیتوب کې یې مرسته کوله او کړې یې ده، که څه هم تورات په څو ځایونو کې منع کړی، خو د گټې تحریم یوازې د یهودو لپاره راغلي دي.

په تورات کې راغلي دي:

که د زما له قومه یوه فقیرته چې ستا گاونډی دی یوڅه نغدی پیسې په پور ورکړې نو د سود خور په شان له هغه سره چلند مکوه او هیڅ گټه پرې مه ږده.

په یوبل ځای کې راغلي دي:

((له هغه ورور څخه چې سود اوگټه مه اخله اوله خپله خدایه و ویرېږه ترڅو د ورور له تاسره ژوند وکړي.))

په یو بل ځای کې داسي راغلي دي:

((خپل ورور ته پور په سود مه ورکوئ. نه د سپینو زرو او نه هم د ا ذوقي په سود او نه هم د نورو شیانو په سود. غریب ته کولای شې په سود باندي پور ورکړې اما خپل ورورته په سود باندي پور مه ورکوئ.

مسیح د سود په باب خپلو پیروانو ته داسې وویل:

له خپلو دښمنانو سره محبت او احسان وکړئ، او پرته له بدلی او امید پور ورکړئ، ځکه چې ښايي ستاسو اجر به ډېر ستر وي.

اود اسلام مبارک دین هم پدې هکله لارښوونه کړي. دنساء دسورت 141 آیت او په سورة بقره کې 278 او 279 آیتونو کې په څرگند ډول سره یاد ونه شوي ده.

په دې هکله لطفاً داسلامي بانکدارۍ بحث ته مراجعه وکړئ. د بانکدارۍ د داسې رويې په نظر کې نيولو سره په سر کې له ځينو ستونزو سره مخ کېږو چې د بانکي تحركاتو پېڅ والی په هغه دورو کې ښايي وليدل شي. دې چلند په اروپا کې تر 1593 ميلادي کال پورې ادا مه پيدا کړه. خو په دې کال کې سود لرونکې معاملې له پانگو سره هم انتقال وموند، ترکومه ځايه چې دولتونو او ان نهم پاپ په 1840 ميلادي کال کې عملاً دسود دمعنې حکم مات کړ.

تعريف: بانک عبارت له هغه محل څخه دی چې هغه نقدي ودایع چې د دویم ځلي استرداد دځانگړتيا درلودونکې دی او له خلکو څخه دپور اوپانگې اچونې په موخه يې قبلوي. له پورتنې تعريف څخه داسې څرگنديږي چې بانک دمحل له مخې کومې دندې چې ترسره کوي يو ټاکلی انځور وړاندې کوي.

بانک له هغه ځای څخه عبارت دی. چې له خلکو څخه نقدی پیسې اخلي او بیرته يې د وام (قرض) په توگه ورکړی. دخلگودغه تصورداسترداد وړدی.

دپورتنۍ وينا په نظرکې درلودلوسره کولای شو بانک داسې تعريف کړو: بانک له هغې مؤسسې څخه عبارت دی، چې دسهامې شرکت په بڼه دهر هېواد دتجارت له قانون سره سم بانکي چارې مخکې بيايي.

په دې تعريف کې لاندي موضوعات دبانک دتشخيص لپاره په نظرکې نيول شوي دي:

الف – بانک دنورو مؤسساتو په څېر يوه مؤسسه ده.

ب – دغه مؤسسه دسهامي شرکت په بڼه عمل کوي.

ج – بانکي فعاليتونه دتجارت دقانون پربنسټ تنظيميږي.

د بانکدارۍ علم

دبانکدارۍ دعلم په چوکات کې دټولوفعاليتونوتنظيم اوبانکي کړنې لاره هواروی، ترڅومونږ وکولای شو چې دبانکدارۍ علم دنورو علوموپه څېر تعريف کړو.

دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپيدايښت له څرنگوالي او دغوکړنود تکاملي ډولونوله بقا څخه دی، اویا په بل عبارت بانک دهغې واسطې يوه مؤسسه ده چې د اشخاصو وجوه اصولاً د امانت ترعنوان لاندي مومي اودغه وجوه دپور په اشکالو، اعتبار، دتجاري برات تنزِيل او هم دقيمتي اوراقو پېرودنه معرفي کوي.

دغه علم دنورو علومو په شان نشي کولای په يوازې ډول اوپرته له ټولو علومو څخه

ډېرحرکي وي بلکه د خپلو حرکاتو لپاره د نورو علومو دېرڅو دهمغړۍ لپاره احتياج لري چې عبارت دي له سياست ، اروا پوهنې، جامعه شناسۍ، محاسبې، رياضي، حقوقو اوتجارت څخه اوحتی د روحياتو علم دټولو اقتصادي، تکنالوژۍ څانگو په څنگ کې دبانکي فعاليتونو په څرنګوالي کې دپام وړ مؤثريت لري.

دبانک موخې:خورا عمده پوښتنه چې کيدای شي د بانک په اړه ښايي مخې ته راشي دغه ده، چې بانکونه کومې موخې تعقيبوي اودغی موخی څرنګه د سته بندي کولای شو.

دبانکونو په بحث کې په ټوليز ډول له دوو عمده برخو څخه نوم اخستلای شو:

- ۱- د پېرېدونکو لپاره دبانکي خد متونو ترسره کول.
 - ۲- د سهم لرونکو سرمايه دارانو لپاره د زياتي ګټی لاسته راوړل.
- دپېرېدونکو لپاره دبانکي خدمتونو تر سره کول دبانک له لومړنيو موخو څخه ګڼل کېږي.

پخپله اساسنامه کې دهغې دثبت الزام لري او ديوه اصل په حيث هغه وړاندي کوي. ولې تعهد دغه دی چی سود يا بانکي ګټه بايد له بانکي لګښتونو څخه ډېره وي. متوقعه موخو ته د رسېدلو په خاطر بايد لاندي ټګی په نظرکې ونيول شي.

- دپېرودونکو د وجودو راتلونو او دهغوی په کاراچول او د دور نما اوبشپړ پس منظر په پام کې نيول تر هغو شرايطو لاندي چې دبرخه والو ګټی لږتر لږه تامين کړای شي.

- د ټولوبانکونو اومؤسساتو د اعتبار جلبولو لپاره کوښښ.
- د نمايند ګيو تأسيس اوتوسعه په غوره شرايطو او د خورا ښو خدماتو په وړاندي کولو سره.
- ټول بانکونه يوازې د بانکي خد متونو د وړاندې کولو او د خلکو دهڅه ونې له لارې دهغوی د نقدي شتمنيو په را جلبولو سره کولای شي دبانک موخې سرته ورسوي.
- ديا دونې ورده چې بانکي فعاليتونه تخنيکي عمل ګڼل کېږی او زياتره بانکي فن غواړي.
- په دې اړوند کيدای شي موخوته درسېدنې لپاره له لاندي فعاليتونو څخه کار واخستل شي.
- دټاکلو اومشخصو موخو تشخيص.
- دستونزو په ګوته کول.
- له په ګوته شويو ستونزو څخه د وتلولاره.
- بانکي دورانديشي.

- له فرصتي لگښتونوڅخه تېښته.
- اوبالاڅخه دکاري ستراتيژيکي پلان درلودل.
- دپورتنيو مشخصاتو په درلودلو سره يقيناً بانک کولای شي ترڅو خپلو موخو ته ورسېږي.
- له دې موخو څخه د يوې موخې دعدم اجرا په صورت کې يا دغيرمتعادل شويو بانکداري موخو ترمنځ عدم موازنه اويا د وروسته حرکتونو امکان يابېخي درېږي اويا هم له سستۍ سره مخ کېږي.
- موخې عمدتاً په بانکي تعهداتوکې شاملې دي چې هر بانک يې د خپلو پېرودونکو لپاره وړاندي کوي او کومه پوښتنه چې په دې هکله را پيدا کېږي داده، چې د ټولنې اوخلکو په وړاندې بانکي تعهدات د کومو اړخونو درلو دونکې دي؟
- په دې هکله لاندي مواردو ته گوته نيول کېږي.
- په مناسبه او منل شوي طريقې سره د خلکو د اړتيا وړ خدمتونو وړاندې کول.
- د هوساينې او تأمين لپاره مرسته.
- دټولنې په گټورو فعاليتونو کې گډون اوبرخه اخيستنه په مناسبې اوښې طريقې سره د بانکي خدمتونو تدارک کولای شي د يوه بانک ژوند او پايښت تضمين کړي، او د تدارکاتو ښې لارې چارې منځ ته راوړي اونوموړې لارې چارې عبارت دي له:
- دبانک اداره بايد په ښه طريقه سره فعاليتونه ترسره کړي، تر څو د ټولو هغو کسانو گټې پکې تضمين شي، چې برخوال دی اوهم د بانک پايښت تا مين شي.
- بانکي سياست بايد دمتوازينې پاملرنې پر بنسټ د روانو عواملو اومسايلو له مخې تنظيم شي.
- د مشتريانو دامانتونو دساتلو په موخه پلټنه او کوښښ کول.
- د غوښتنې په مهال د مشتريانو د تقاضاوو منل د روايتي امانتونو په مقابل کې او مثالونه يې.
- پس ويلای شو چې د بانکي کړنو او د بانکي امکاناتو لپاره د يو داسې چوکاټ جوړول چې وکولای شي په سمه او دقيقه توگه فعاليت وکړي، مهم دی. نو ځکه د لاندي عواملو موجوديت اړين گڼل کېږي.
- دغه عوامل کېدای شي د بانکي حرکت د ځنځيري عواملو په نوم ونوموو دا هم بايد له پامه و نه غورځوو چې پرته داساسي قانون له شتوالی بانکداري ناشونی کار دی.
- هغه عمده او مهم عوامل چې وکولای شي دسالمو بانکي فعاليتونو اوکړنو ترسره کولو ته

لار پرانيزي هغه عبارت دي له:

- اساسي قانون
- د پيسو اوبانكدارۍ قانون
- د مركزي بانكي قانون ، د دولتي بانكونو قانون اود خصوصي بانكونو قانون
- د بانكي ستراتيژۍ پلان
- بانكي پاليسۍ اود هغوى نورې بېلگې

د لومړي څپرکي د مطالبو لنډيز

په دى څپرکي کي د بانکدراى تاريخ او دهغې لومړنيو فعاليتونو ته يوه لنډه کتنه شوي، ورپسې د اروپايانو، ايټالويانو، بابليانو او چينايانو د بانکدارۍ د طريقې يادونه شوي ده. دغه راز د پيړيو په اوږدو کې د بانکدارۍ فن تر بحث لاندې نيول شوى. او د بانک په هکله گڼ تعريفونه ترسترگو کيږي.

د بانکدارۍ دعلم خلاصه او بانکونو عمده موخې يا دې شوي او دهغوى کره اوعمده موخې عبارت دي له مشتريانوته د خد متونو وړاندي کول او د زياتې گټې لاس ته راوړل د پانگې دبر خې د خښتانو لپاره يوه مرور او کتنې صورت نيولى دى ، او د سالمو فعاليتونو کړنلارو چې لار پرانيزي يا دونه شوي ده.

د لومړي څپرکي پوښتنې

- ۱- په لومړي ځل بانکداري په کوم هېواد کې منځ ته راغلې نوم یې واخلي؟
- ۲- د ایټالو یانو نظرد بانکدارۍ په هکله څه وو شرح یې کړئ ؟
- ۳- با بلیانو د بانکدارۍ په هکله څه نظر درلود تشریح یې کړئ ؟
- ۴- د تاریخ په اوږدو کې د بانکدارۍ په هکله اسیایي لاس ته راوړنې څه شی دي واضح یې کړئ ؟
- ۵- گټه د تورات له نظره تشریح کړئ ؟
- ۶- بانک تعریف کړئ ؟
- ۷- د بانک کره موخې څه شی دي و یې لیکئ ؟
- ۸- هغه عوامل چې وکولای شي د سالمو بانکي کړنو ترسره کولو ته لار پرانیزي کوم دي، تشریح یې کړئ ؟

دويم څپرکی

بانکي عمليات

ټوليزه موخه:

د لیټر آف کریډت او د هغو د ډولونو له تشریح څخه عبارت ده.

د زده کړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د پیسو تجارت
- د وخت له پلوه کریډ تونه
- د اعتبار حد او درجه
- دامانتونو ډولونه
- دامانتونو د زیاتوالي طریقی
- دتنزیل عملیه ، مجد د تنزیل اویا مکرر تنزیل ، دنرخ تبادله
- زېرمې او د زېرمو ډولونه

بانکي عمليات

مخکې تر دې چې بانکي عمليات تر مطالعې لاندې ونیسو غواړو یا دونه وکړو چې هغه څه شی دی چې د بانکي عملیاتو چوکاټ تشکیلوي.

امانات، روان حساب ، د اعتبار اعطا، برخو یا اسهامو او نورو قیمتي اوراقو ته اړونده عملیات ، د وجوه نقل او انتقال دهیواد په د ننه او بهرکې، اسعاري معاملات ،

د قيمتي فلزاتو معاملات، تضمين او د ضمانت صدور، له کروندگرو سره مرسته، گروي صنعت، تجارت، حمل او نقل او نورې هر ډول معاملې چې د قانون له نظره مغايرت ونلري. بانک پوهانو ټولې بانکي عمليې په لاندې يا دو شويو برخو تقسيم کړې دي:

۱- د پيسو تجارت

۲- اعتباري يا کرېډېتي عمليات

۳- بانکي مالي عمليات

۱- د پيسو تجارت په صرف تعبير شوی او صرف مو لکه څنگه چې مطالعه کړ د زياتولو او بېرته گرځولو په مانا دی نوله همدې کبله کومه مانا چې ورکړل شوي، کيدای شي صرف د داخلي او خارجي پيسو ټول عمليات په ځان کې راوغاړي.

۲- کرديدي اعتباري عمليات: کرېډيدي اعتباري عمليات د کرديت د پيسو په کتاب کې مطالعه کولای شو او کرديت داسې تعريفوو:

کرديت په حال يعنې په اوسني پېر کې داشياوو او خدماتو اېښود نه او په راتلونکې کي د هغو بيرته ورکړه د گټې په نوم توپير سره.

اود زمانې له نظره کرېډي د اود هغو ډولونه په داسي ډول تقسيمولای شو:

الف - لنډ مهاله کرېډ تونه.

ب - منځ مهاله کرېډ تونه.

ج - اوږد مهاله کرېډ تونه.

د روانو حسابونوله نظره کرېډت: د روانو حسابونوله نظره کرېډ تونه کېدای شي په

لاندې ډولونو تقسيم شي:

- د مال التجاره کرېډ تونه

- ساده کرېډ تونه

- د قيمتي او راقو کرېډ تونه

- د منلو کرېډتونه

- بورسي کرديد تونه

د استعمال له نظره کړېدونه کيدای شي په د و و کتگوريو تقسيم شي.

- سرما يوي کريد تونه
- استهلا کي کريد تونه

نومبادرکريد تونه

په بهرني تجارت کې کړېد تونه:

- د اکريد تيف کړېد ت
- د ريمباروس کړېد تونه

په دې هکله د هغو کريد تونو د ډولونو يادونه شوې چې په ورځنيو بانکي معاملاتوکې ورڅخه کار اخيستل کېږي، او په لاندي ډول تقسيم کېږي هغه ضمانت شوي يا تاييد شوي اعتبارنامه چې د ټولو اړونده حوالو ضمانت پدې سره کېږي. د غير قابل فسخې اعتبارنامه هغه ده چې د ټا کلي وخت تر ختمېدو مخکې نشي فسخ کېدای. فسخ نه منونکې اعتبارنامه يا د فسخې نه وړ اعتبارنامه هغه ده چې د ټا کلي وخت تر ختمېدو مخکې نشي فسخ کېدای. فسخ منونکې اعتبارنامه يا د فسخ وړ اعتبارنامه هغه ده چې هروخت يې د فسخ کېدو امکان وي

ضمانت شوي فسخ نه کېدونکې اعتبارنامه عبارت له هغې اعتبارنامې څخه ده چې دالغا يا فسخ وړ نه وي او ضمانت يې هم شوی وي.

هغه اعتبارنامه چې ضمانت يې نه وي شوی هغه ده چې ضمانت يې نه وي شوی او له مخه يې يو اعتبار منځ ته راغلی وي خو صاد روونکی بانک يې د ورکولو ضمانت نه کوي. متحدالمال اعتبارنامه هغه ده چې کوم شخص، مؤسسې يا ټا کلي بانک ته نه وي متوجه. کله چې مستفيد (رانيوونکی) وجه وغواړي چې له هغه څخه کارواخلي نو بايد يوه وسيله پيدا کړي ترڅو د داسې معاملې په ترسره کولو موافقه و کړي.

پرانيسټې اعتبارنامه دا ډول اعتبارنامه ځانگړې شرايط په برکې لري او هغه وخت ور څخه کار اخستل کېږي چې وغواړي پرته د سند له وړاندي کولو يا د هغې حوالې چې د اعتبارنامې په مقابل کې صاد ر شوی وي تادييات صورت ونيسي.

تجديد کېدونکې اعتبارنامه هغه ده چې اعتباريې د حوالې د صدور په اثر پخپله

تجدید شي • دغه ډول اعتبارنامه عموماً هغو ناد یاتوته د سهولت بسلو په موخه د گرځنده سیارو نمایندګانو په واسطه چې په هر ځای کې عملي کېږي کار ترې اخستل کېږي. سفرې یا مسافرتي اعتبارنامه هغه ده چې د هر یوه معامله لرونکې بانک لوري ته متوجه وي اوله دې بانکونو څخه مستفید هر بانک ته حاضرېږي او خپل ځان د هغه امضاشوي کارت په واسطه چې صاد روونکې بانک ورته ورکړی دی معرفي کوي اوله هغه اعتبار څخه چې مخکې ورته تثبیت شوی دی د حوالې د صدور په وسیله استفاده کوي. د دې اعتبارنامې له جملې څخه هغه مبالغ چې مستفید یې اخلي په اعتبارنامه کې تثبیتېږي.

د اعتبار حد او درجه

د اعتبار حد: هر بانک د خپلو پېرو دونکو لپاره په ټا کلې اندازه سره کريد ت پرانيږي، او د یوه ټا کلې مبلغ اجازه پېرو دونکي ته ورکوي په هماغه اندازه چې د اعتبار په نوم سره مسمی دی. په دې هکله باید یا دونه وشي په هغه صورت کې چې داسترداد وجوه واخستل شي د کريد ت اخستونکې له لورې په هره اندازه چې وي په هماغه اندازه د وباره کريد ت ايجا د یږي او کريد ت اخستونکي کولای شي مجدداً له اعتبار څخه استفاده وکړي.

د اعتبار درجه

د اعتبار درجه د بانک پروړاندې د مشتري (اخيستونکي) د تعهداتو په ترسره کولو پورې تړلې ده، چې پېرو دونکې کولای شي د همدغه خصوصیت پر بنسټ یې په لاندې ډولونو باندې تقسیم کړي.

الف- لومړۍ درجه اعتبار.

ب - دویمه درجه اعتبار.

ج- درېیمه درجه اعتبار.

چې دغه اعتبارونه د مقدار له لحاظه سره توپیر لري، اود اعتبار درجه کولای شي د بانک د رهبرۍ د پلاوي د تصامیمو په اثر داندازې له لحاظه متفاوت صورت ونيسي.

بانکي مالي عملیات: بانکي مالي عملیات په دوو کتګوريو باندې تقسیمولای شو:

۱- په بانکي لنډمهاله عملیاتو کې درې موضوعات د قیمتي پانډو د پلورنې او پېرو دني شاملې دي.

۲- په بانکي اوږد مهاله عملیاتو کې د شرکت د سهامو پېرو دني او پلورنې اود هغوی امثال

شامل دي خو په هرسورت په عمومي توگه په بانکي مالي عملياتو کي درې برخې شاملېږي.
الف - بانکي اوږد مهاله عمليات
ب - بانکي لنډ مهاله عمليات
ج - د قيمتي اوراقو خپرول
پورتني بانکي لنډ مهاله عمليات په لاندې موضوعاتوکې خلاصه کېږي

۱- امانتونه او جاري حسابونه: امانتونه او جاري حسابونه د بانکونو لپاره خورا مهم دي. ځکه د بانک د اقتصادي ځانگې ډيرو پوهانو هغه د بانک د بقا اساسي شرط بللی دی. د دې موضوع په هکله خبرو چې بانک مشتريانو او حقوقي شخصیتونو ته د ورسپارل شويو شيانو د راټولولو له لارې بانکي فعالیتونو خدمات تنظيموي. او دغه امانات په حقيقت کې د هغو کريدونو د اجرا امکانات چې د بانک لپاره گټور فعاليت دی میسرکوي، د کريدتي عملياتو زياتېدل او کمېدل د روانو اماناتو او حساباتو په اندازې پورې تړلې دي.

۲- د اماناتو ماهيت: د اماناتو اطلاق اکثراً په هغو مبالغو کېږي، چې د يوې ټولنې افرادو په امانت ايښې وي، چې درلودونکی يې کولای شي د اړتيا په مهال له هغه څخه استفاده او په کومه اندازه چې دی پخپله غواړي واخلي. د نړۍ په ټولو هيوادونوکې امانتونه په دوو برخو تقسيمېږي.

۱- رويتي امانات

۲- ميعادي امانات

رويتي امانتونه عبارت له هغو امانتونو څخه دي چې درلودونکی يې پخپل لاس کې شته مبالغ د يوې مودې لپاره په بانک کې ږدي او بانکداري يې په مقابل کې تعهد لري چې په هر وخت او هر مهال يې ورکړونکی دی.

ميعادي امانات څرنگه چې يې له نامه څخه څرگنده ده د ټاکلې وخت لپاره په بانک کې ايښودل کېږي او بانک پرته له دې چې هغه خپل ټاکلی مبلغ به ورکوي يوه ټاکلې ټکټانه فېصدي يا يوه معينه گټه به پيرودونکې ته ورکوي. دغه امانات معمولاً د قيمت لرونکو اماناتو په نامه هم يا ديږي.

امانات له مخکينۍ اطلاع سره: يو تعداد امانات دي چې برداشت يې د مخکينۍ اطلاع په اثر امکان منونکې دی او پرته له هغه څخه مخکينۍ اطلاع نشي کولای له پرانيستي حساب څخه څه واخلي. په دې هکله د مخکينۍ اطلاع نېټه حد اقل پينځلس ورځې د اخيستنی له ورځې څخه مخکې ده.

معیادي امانات

معیادي امانتونه د ثابتو امانتونو په عنوان یا دپانګې اچونې په عنوان نو مول کیږي. معیادي امانات په حقیقت کې د بانک او مشتري په منځ کې یو کتبي مالي قرارداد دی. له قرارداد سره سم پېرودونکي موافقه کوي چې د نغدو د وجوه ټاکلی مبلغ د ټاکلې مودې لپاره بانک ته وسپاري. او متقابلاً بانک متعهد کیږي چې د امانتونو اصل اوګټه چې په سر رسید لي پېرودونکې ته په نغدي ډول ورکړي یاد پېرودونکي روان حساب کريد ت کړي. په حقیقت کې د لوړې ګټې نرخ د پېرودونکې انګېزه د قرارداد په انعقاد کې قرار لري. معیادي امانت له بانک سره وي.

څرنگه چې پېرودونکي خپل سپارل شوی و جوه چې په سررسېدلی له بانک څخه ترلاسه نکړي یا د قرارداد په اوږدولو سره اقدام ونکړي، قاعدتاً د سر رسید د انقضاء له نېټې څخه ګټه په سپارل شوي مودې پورې شايي تعلق ونه نيسي بانک د وجوه اخستلو په قبال کې د سپارل شوي سند په رسېد لوکې د پېرودونکې په اختیارکې يې ورکوي.

ثابته سپارنه له روانې سپارنې سره په مقایسه کې او له بانک څخه پس انداز په مراتبو پور مصرفوی. اما متقابلاً ثابتې سپارنې له دې امتیاز څخه برخورداره وي چې بانک کولای شي ټول ثابت سپارلی مبلغ د قانوني ذ خبرې له کسر کېدو څخه وروسته تجارانو اود پور د سرچینو څښتنانوته ورکړي یا پانګې اچونې ته اقدام وکړي. تجارتي بانک د روانو سپارنو په هکله نشي کولای ورته اقدام وکړي لکن تجارتي بانک د جاري سپارنو په هکله ورته اقدام کولای شي، او باید د نغدو له وجوهو څخه همېشه د بانک په کتله کې د ځواب ورکونې لپاره د سپارښتونو د څښتنانو په در خواست سره قاعدتاً روان دیدار باید وي. د بانک او پېرودونکې په منځ کې اړیکې حیاتي دي.

دپام وړ د حساب پرانیستني له وخته د قرارداد انعقاد او موافقت نامه پیلېږي.

د روانو حسابونو او اماناتو د زیاتېدلو طریقې او لارې چارې

هر بانک په دې لټه کې دی چې داسې لارې چارې وپلټي ترڅو وکولای شي ډېر امانتونه بانک ته جمع کړي اوډېر حسابونه له دې لارې څخه پرانیزي.

په دې اړه بانکونه د بانکي څانګو په توسعې سره په ټولو هغو نقاطوکې چې بانکي کار د ضرورت احساس پکې وی په هغه ځای کې د خپلو بانکي فعالیتونو د توسعې اقدام وکړي. له پامه باید ونه غورځوله شي چې په دې اړه هم د مناسب حالت په نظر کې نیولو

ډېر عمده او اساسي دي او موضوع بايد جداً په نظر کې ولرو. د بانک توسعه د بانکي څانگو له لارې هغه هم د سياست په چوکاټ کې نشي کولای مطلوب فعاليت د بانکونو لپاره چې د مطلوب مفاد د ايجاد ضامن دی منځ ته راوړي. او په ډېرو مواردو کې حتی ممکن تاواني او زيانمن شي.

د بانکي نمايند گيو لوړ لگښت پرته له سنجش او ارزونې څخه او هغه هم تر سخت رقابت لاندې زيانمن دی، چې بايد په تدبير سره يې مخه ونيولی شي.

ولې په هر صورت که سم بانکي مدیریت په د قیق ډول سره کارو کړي، او ټولې پلان شوي چارې تنظيم کړای شي کېدای شي نو يوه ښه طريقه وگڼل شي، که څوک له دې طريقې څخه په ښه او غوره ډول استفاده وکړي نو پخپل بانک کې به يې موفق مدیریت پلی کړی وي. د افرادو هڅونه د بانکي حسابونو په پرانستلو کې او د افرادو د پیسو د راټولولو طريقه له دوی څخه بانکي څانگو ته جابزې او دهغوی د اجرا لارې چارې کولای شي د حساباتو او اماناتو په زیا تېدلو کې بانکي لارې چارې خورا مؤثرې گڼل کېږي او ترکومه ځایه چې لیدل کېږي ښه پایله يې ورکړې ده.

تنزیل: تنزیل د بېلا بېلو نظریاتوله مخې کېدای شي مختلف تعریفونه ولري.

- هغه مبلغ چې له یوه قرض یا یوه برات څخه د هغې د بیرنۍ ورکړې په نسبت وضع کېږي.
- د وجهي قېمت اود بازاړد قېمت ترمنځ تفاوت په هغه صورت کې چې وجهي قېمت يې څه لوړوي د تنزیل په نامه یادېږي.

د تنزیل په عملیه کې عموماً د حال ارزښت سنجش ته پریږدي او په حقیقت کې د پولي ارزښتونو افاده کول مصارف عواید یا هم د مصارفو او عواید و ترمنځ تفاوت چې د زمانې له مختلفو نقاطو څخه واقع کېږي.

د تنزیل عملیه: لکه څرنګه چې د تنزیل په اړه وویل شول چې تنزیل په حقیقت کې د پولي ارزښتونو افاده کول مصارف او عواید او یا هم د هغو مصارفو او عوایدو ترمنځ تفاوت چې په بېلابېلو وختونو کې پېښېږي. بانکونه د عملیې په تنزیل کې په ډېره هوښیارۍ سره باید خپل کارونه تنظیم کړي ځکه چې دغه عملیات په هغه صورت کې چې په جدي توجه سره عملي نشي امکان لري چې یوازې یو بانک په بېلارۍ نه بلکه ټول سیستم ښايي فلج کړي. د تنظیم عملیه باید له یوې تجارتي او راکړې ورکړې له معاملې څخه را پورته شوي وي. دا په دې مانده چې د تنزیل عملیه څرنګه چې داخیستنې د قدرت اېجادوونکې او یا هم زیا توونکې ده.

مکرر یا مجدد تنزیل: د تجارتی اسنادو تنزیل چې مخکې تشریح شو. دغه اصطلاح معمولاً د تجارتی بانکونو په اړه چې په مرکزي بانک کې ذخیره لري، او خپل اسناد د خپلو پېرودونکو د غوښتنو د پوره کولو لپاره په مرکزي بانک کې تنزیلوي استعمالیږي. مرکزي بانک له پولې او بانکي سیاستونو سره سم د پولې حالاتو په نظر کې نیولو سره د تنزیل عملیې په اجرا او یا عدم اجرا باندې لاس پوري کوي.

که چیرې مرکزي بانک دې پایلې ته رسېدلی وي چې په ملي اقتصاد کې د انفلاسیون حالت د غوړېدلو په زیاتولو سره یوڅه ممانعت جوړه وي، او په حقیقت کې په هیواد کې د پولې وړاندې کېدلو د زیاتوالي مانع ګرځي.

د تبادلې د نرخ تنزیل، د ارزښت تنزیل: څرنګه چې د یو پولې واحد په اړه تنزیل استعمالیږي.

د فلزي محتویاتو له لېروالې څخه موخه یو پول ده چې د قانون په واسطه تعینيږي. همداراز د پیسو د ارزښت وړ کونه یوه ملت لره د بل ملت د پیسو په مقابل کې د ارزښت تنزیل ویل کیږي.

دغه ډول ارزښتونه یا د تبادلې نرخ عموماً په اختیاري او خوشۍ سره قطع نظر له واقعي ارزښتونو څخه چې وجود ولري تعینيږي او همداراز امکان لري له خپلې خوشۍ سره سم تغیر ورته ورکړل شي.

دیا دونې ورځه چې داسې موضوعات لکه تنزیل، تجارتی تنزیل، د ګټې تنزیل، د اضافي ګټې تنزیل، د نغدو تنزیل او داسې نورې بېلګې یې هم وجود لري چې د درس په لړ کې به ښايي ورته اشاره وشي.

بانکي اوږد مهاله عملیات

په دې ډول عملیاتو کې بانک معمولاً په لاندې ډول عملیاتو پیل کوي:

- ۱- بانکې اچونې ته د اعتباراتو ورکونه.
- ۲- مالي عملیات د مالي مؤسساتو د ایجاد په ډول او په اقتصادي مؤسساتو کې د برخې اچونې شرکتونه.
- د بانکي اعتباراتو ورکړه چې په بانکونو کې له خورا څرګندو ویناوو څخه یوه ویناده.
- کولای شي په سم مدیریت اوسامې حسابۍ سره د بانک لپاره خورا ستره ګټه راوړي.

اوږد مهاله اعتبارات

دغه اعتبارات په حقيقت کې د اعتبار چارې دي. ويل کيږي چې وخت يې له پينځو کلونو څخه زيات وخت په برکې نيولی او تر دوولسو کلونو پوري وي. دغه اعتبارات هغه ساحات ترخپل پوښښ لاندې راولي چې د شتمنيو د ايجاد ځانگړتيا په صنعت کې بنسټيز ساختمانونه په زراعت کې او په مجموع کې بنسټيزې پروژې بايد ولري. د توليدي ساختمانونو ايجاد، صنعتي ماشين آلات، بنسټيز او مواصلاتي ساختمانونه، مصنوعي ځنکلونه، د ژوروځاگانو کيندنه، رهنې اعتبارات چې د کور پېرودنه اويا هم د کورجوړونه په پام کې ده او توليدي سيستم ته تغيروړکول د دې ډول اعتبار په برکې نيوونکي دي.

د دې اعتباراتو وخت په ځينو وختونو کې کيدای شي تر پنځه ويشو کلونو پورې هم اوږد شي. دغه چاره زياتره د ځنکلونو په ساحه کې صدق کوي.

د پس انداز ډولونه: په عام ډول پس انداز په دوه ډوله دی:

- ۱- **ارادي پس انداز:** هغه پس انداز چې قصداً اويا له پلان سره سم د مختلفو دلايلو په خاطر دافرادو په واسطه صورت نيسي خود اقتصادي مؤسساتو په واسطه د اقتصادي فعاليتونو د پراختيا په موخه اود هغوی دکسب او کار په موخه عملي کيږي.
- ۲- **اجباري پس انداز:** دغه پس انداز هغه مهال رامنځته کيږي چې مثلاً حکومت د مالياتو په زياتوالي سره د افرا دو دلگښت اندازه اوخصوصي پانگې لږه کمښت ورکوي. په پورتني بحث کې د پانگې اچونې له ليد ځای څخه پس انداز په لاندي ډول دسته بندي کيږي.

د ذخيرې پس انداز: د ذخيرې له پس انداز څخه مقصد، عبارت له هغو مبالغو څخه دي چې د لگښت له مسير څخه بهر شوي ولې د دې امکان شته چې دويم ځلې د پېرودونگې دغوښتنې وړ وگرځي.

بانکي زېرمې معمولاً په دوو برخو وېشلای شو:

۱- قانوني زېرمې

2 - اختياري زېرمې

قانوني زېرمې: هغو ذخيرو ته ويل كيږي چې بانکونه د قانون په حکم مکلفيت لري ترڅو د خلکو له امانتونو څخه يوه برخه په مرکزي بانک کې په امانت ډول کيږدي ترڅو د بانکي ستونزې د ايجاد په صورت کې په امانت ورکړل شي او دبانک پېرودونکې له خطر سره مخ نشي.

اما د زېرمو اندازه د هر هيواد د بانکي قانون له اصولو سره سم توپير لري. دغه زېرمې دپولي سياست د وسيلې په حيث د مرکزي بانک په لاس د پولي تعادل په ايجاد کې د پولي ارزښت په موخه مؤثرول لري. د دغو زېرمو په کمېدو اوزيا تېدو سره کېدای شي په بازار کې د پيسو د وړاندې کېدلو مقدار ته بدلون ورکړي.

اختياري زېرمې: اختياري زېرمې له هغو زېرمو څخه بحث کوي چې دعادي او تجارتي بانکونو په اختيار کې وي، او بانکونه کولای شي له بانکي تحليل سره سم د بانک د معاملاتو له مجموع څخه دي په جوړويديو يې لاس پوري کړي.

او په دې صورت کې بانک بايد پوه شي چې په يوه ورځ کې بانک ته په څه تعداد پېرودونکې مراجعه کوي، او احتمالاً په کوم مقدار به ځينې واخلي، او په مقابل کې د پېرودونکو له لورې په کومه اندازه پيسې د بانک کسو ته راځي.

مرکزي بانکونه په بيړنيو حالاتو کې کولای شي له دې زېرمو څخه په استفادې سره د پولي حالتونو په تغير ورکولو کې د تغير راوستلو له لارې د پولي سياستونو په عرصه کې خپل ځان تطبيق کړي.

د دویم څپرکې لنډیز

په دې څپرکې کې ډېر مهم او گرم موضوعات چې په دولتي، تجارتي، او خصوصي بانکونو کې استفاده ورڅخه کېږي تهیه شوي دي اودغه موضوعات عبارت دي له د پیسو له تجارت، بانکي او کړیدتي عملیات، د مودې له نگاه څخه کړیدت، د هغه داستعمال له دید گاه څخه کړیدت، د کړیدتونو لیترآف، د هغو ډولونه اود هغوی داستعمال موارد، جاري حسابات، د پس انداز حسابات، د معیادي اومفادي اماناتو حسابات، د پرائیستني اواستفادې لارې، تنزیل، د تنزیل عملیه، مکررتنزیل، د تبادلې نرخ، اوږد مهاله اعتبارات، ارادي پس انداز، اجباري پس انداز، د پس انداز زېرمې، بانکي زېرمې لکه قانوني او اجباري زېرمې ځای شوي دي، د لاندې موضوعاتو د هرارځیزې دقیقې مطالعې په صورت کې د حسابدارۍ او ادارې د انستیوت فارغان به ښايي د خپل کار په جریان کې له ستونزو سره مخ نشي.

د دویم څپرکی پوښتنې

- ۱- د پیسو د تجارت په اړه معلومات ورکړئ ؟
- ۲- د جاري حسابونوله نظره کړید تونه کوم کوم دي نومونه یې واخلي ؟
- ۳- لومبارد کړید تونه په څو ډولونو دي نومونه یې واخلي ؟
- ۴- د بانکي عملیاتو په ډل بندۍ کولو سره یې نومونه واخلي ؟
- ۵- د معیادي امانتونو توپیر له پس انداز سره څه شي دی تشریح یې کړئ ؟
- ۶- د پس انداز حساب په اړه معلومات ورکړئ ؟
- ۷- لیترآف کړید ت په څو ډولونو دي نومونه یې واخلي ؟
- ۸- تنزیل تعریف کړئ ؟
- ۹- د پس انداز د ډولونو نومونه واخلي ؟
- ۱۰- د بانک له نظره د ذخایرو د ډولونو نومونه واخلي ؟

د قېمتي پانو خپرول

ټوليزه موخه:

د قېمتي پانو خپرول او د استفادې طريقه يې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکي په پای کې به محصلين وکولای شي لاندې موضوعات توضيح کړي:

- د مقاطعې عمل
- د حق العمل عمل
- د قېمتي پانو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل
- د اړتيا او ضرورت درجه
- د بانکي سيستم موجوديت
- د سند يکای د فرهنگ موجوديت

قېمتي پانې

د بانکونو له لورې پر قېمتي اوراقو معاملې د بانکي کړنو په اوږدو کې د مهمو عملياتو له جملې څخه گڼل کېږي، چې کله د بانک لپاره ډېره گټوره او کله هم ډېره خطرناکه بانکي عمليه ده. دغه عمليات چې د بانکي معاملاتو د حتمي حرکاتو له جملې څخه گڼل کېږي، له هغې جملې څخه بانکي عمليات دي چې د خپلې پانگې اچونې عملياتو په چوکاټ کې په هغه لاس وهي.

د بانکي معاملې د لورې ورقې او اسناد په دې عمليا توکې کېدای شي خصوصي، دولتي او ياهم عامه قېمتي ورقې وي.

بانکونه په دې هکله په يوازې اویا هم د اتحاد يې په توگه د قېمتي پانو په خپرولو سره څرگند يږي او په معاملې پيل کوي.

د بانکونو د اتحاد یې اصطلاح د قیمتي اوراقو د انتشار لپاره د اقتصاد په ترمینولوژي کې د قیمتي اوراقو دانتشار په سند ښکاري سره شهرت لري. د قیمتي اوراقو پلورلو طرز کېدای شي د یوه بانک یا د بانکونو له یوې اتحاد یې څخه چې په دې هکله علاقه مندي لري صورت ونیسي. اوس راشئ وویښو، چې دغه بانکي عمل په څه ډول عملي بڼه ځان ته غوره کوي. بانک په دې هکله یواځې دوه عمله ترسره کوي:

- د مقاطعې عمل
 - د حق العمل عمل
- ۱- د مقاطعې عمل پر قیمتي اوراقو باندي د تصاحب په موخه په کارېږي.
 - ۲- په دې بانکي عمل کې ټولې عرضه شوي قیمتي ورقې په یو ځلي سره پېرودل کېږي، او د هغې له انتشار کوونکې مؤسسې سره اړیکې قطع کوي.
- د دی عمل دلیل دادی چې په اوسمهال کې په معینه بیه دقیمتې پانوَ اخیستل او په لوړه بیه یې پلورل کیدای شی د بانک لپاره یوه ګټوره معامله رامنځته کړي.

په دې عمل کې بانک غواړي چې:

- له انتشار ورکوونکې مؤسسې څخه د قیمتي اوراقو ملکیت باید بانک ته انتقال ومومي.
 - بانک کیدای شي قیمتي ورقې په یو مناسب قیمت او یا هم له درج شوي قیمت څخه په کم یعنې له هغه خپل رسمي قیمت څخه یې په کمه بیه وپېږي (واخلي) او وروسته یې بیا په لوړه بیه وپلوري.
 - بانکونه غواړي کنټرولي لارې منځ ته راوړي او یا یې تقویه کړي.
 - بانک ښايي یوه عادي بانکي معامله ترسره کړي.
- د قیمتي ورقو د معاملاتو د کمېشن اخیستنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه یوه معامله ده، چې هر عادي بانکدار هم ورسره اشنایي لري. بانک په یو ټاکلی وخت کې د قیمتي اوراقو پلورل دیوه کمېشن په مقابل کې وړاندې شوي پانوَ پلوري او پلورل یې تضمینوي. په دې ډول قیمتي ورقې د خښتن په ملکیت کې پا تېږي او بانک یوازې د ورقو په پلورلو کې له هغو قراردادونو سره سم چې له کمپنۍ سره یې لري اقدام کوي.
- د قیمتي پانوَ نشرېدل:** د دولتي او خصوصي شرکتونو او مؤسسوله لورې د قیمتي پانوَ نشرېدل له مطمئنو سرچینو څخه د یوې سرچینې په حیث لاس موندنه یوه داسې پانګه ده چې مؤسسې تل په دوامداره ډول هغه ته اړتیا لري. دغې پانګې ته دلاس رسۍ د کرنلارې ډول کولای شي په لاند نیو عواملو پورې نه شلیدونکې اړیکې ولري.

- د بورس موجودیت: په هغه صورت کې چې په هیواد کې بورس یا مالي بازار شتون ونلري بلکه له بلې لارې باید مطالعه شي.
- د اړتیا او ضرورت درجه
 - فوریت یا عدم فوریت
 - د بانکي سیستم موجودیت
 - د سندیکائی فرهنگ موجودیت
 - د قیمتي پانزو له څرنګوالي څخه د خلکو خپرول
 - د قیمتي پانزو د پلورنې پربنسټ بانکونه د مؤسساتو د غوښتنو له موندنې څخه وروسته په لاندو اقداماتو لاس پورې کوي.
 - بانکي حرکات د دفترله گذارش سره سم تحقیق یا څېړنه ده.
 - تبلیغ یا ډېرمصارف نه رامنځته کېږي.
 - د اخیستنې ټکې چې پیرودونکي د دغه ډول اوراقو په وسیله د بانک له لوري په ډېر احتیاط سره خبرېږي.
 - پدې هکله ځانګړې برنامې ترتیبېږي.
 - د اوراقو نه پلورنې په صورت کې یې ادا کول د بانک له لوري صورت مومي.
 - بانک غواړي ترڅو قیمتي ورقي د مالي بازار له لوري و پلوري په دې صورت کې بانک باید پوه شي چې په هیواد کې مالي بازار په کوم حد کې قرار لري او بانک څرنګه کولای شي له دې طریقې څخه ښه اغېزناکه استفاده وکړي دغه حرکتونه عموماً په هغو هیوادونو کې د پام وړ دي چې په هغو هیوادونو کې مالي بازار موجود وي او په مالي بازار کې د معاملې فرهنگ هم موجود وي. که چېرې د غسې اجرا موجود ده نه وي مالي بازار لوړترینه بانکي ګټه د بانک لپاره د بانکي عملیاتو له لارې ایجاد وي. په دې حالت کې بانک قیمتي ورقي بورس ته په وړلو سره د غوښتونکو لپاره وړاندې کوي. د اړونده مؤسسې و ضعیت ته په پام سره کېدای شي ورقي تعین شي، خو بانک د بیې د لوړولو د ساتنې په موخه کولای شي د بازار په میتودونو لاس پورې کړي.
 - په لومړۍ مرحله کې له دې اسنادو څخه کمه پیمانه بازارته وړاندې کېږي.
 - د اسنادو لوړترین اوکم ترین حد د تحقیق د فتر په وړاندیز سره او د بانک د مدیریت په منظوري سره تعینېږي.
 - د دې حرکت مصنوعي حرکت او ایجاد ډېر پیرو دونکې تشویقوي. اوبلاخره د بیې د حد ساتلو په موخه مصنوعي غوښتنې د یوې وسیلې په حیث د بانک تر پایه پورې له خپله ځانه سره ساتي.

د درېم څپرکې لنډيز

د يادولو وړ ده چې په دې څپرکي کې يوازې دوه ډوله حيا ټي کړنې چې د بورس يا مالي بازار اړوند يې تهيه شوي دي او عبارت دي له:

په مالي بازار اويا بورس کې د قيمتي پاڼو خپرول په لومړۍ برخه کې داسي موضوعات لکه د مقاطعې عمل، د حق العمل عمل، د قيمتي پاڼو ملکيت، د قيمتي پاڼو کنترول، د قيمتي پاڼو په معاملاتو کې د کمېشن اخستنې عمل د بانکي معاملاتو له جملې څخه گڼل شوي دي. په دويمه برخه کې داسي موضوعات لکه د فوريت د ضرورت او احتياج درجه د منظم بانکي سيستم موجوديت اود سند يکائ د فرهنگ موجوديت درج شوي دي، او مونږ د قيمتي پاڼو د پېرني او پلورنې له فرهنگ او هم د دې پاڼو د پلورنې له مارکيتونو سره اشنا کوي.

د درېم څپرکې پوښتنې:

- ۱- قيمتي پاڼې تعريف کړئ ؟
- ۲- د قيمتي پاڼو نشرڅرنگه صورت مومي ؟
- ۳- بورس څه شی دی ؟
- ۴- مالي بازار کوم بازار ته ويل کيږي؟
- ۵- د مقاطعې عمل تعريف کړئ ؟
- ۶- د حق العمل عمل تعريف کړئ ؟
- ۷- د قيمتي پاڼو کمېشن اخستنې د عمل په هکله معلومات ورکړئ ؟
- ۸- آيا په افغانستان کې د قيمتي پاڼو مارکېټ شتون لري ؟

د سوداگریز بانک اعتبار او تگلاره

ټولیزه موخه:

د سوداگریز بانک اعتبار او تگلاره.

د زدکړې موخې: د دې خپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د ینګي نقد اصل
- د منفعت اصل
- د امنیت اصل

د سوداگریز بانک اعتبار او تگلاره

په هر هیواد کې د هر سوداگریز بانک موخه د زیاتې ګټې لاسته راوړل وی. نو پردې اساس بانکدار باید دې پوښتنې ته ځواب ووايي، چې څرنگه د بانک پیسې یعنې مالي سرچینې د شتمنۍ یا لګښتونو په مختلفو اقلامو پورې ځانګړې کړي ترڅو زیاته ګټه لاسته راشي.

دغه د بانکداري عمده ستونزه ده، لکه څرنگه چې مو ولیدل پورونه د بانک سرچینې تشکیلوي اود هغوی د جذب لپاره د لګښتونو متحمل کیږي.

بانک د مالي سرچینو د لګښتونو په کښته راوستلو کې خصوصاً په اختیاري او ارادي امانتونو کې عمل نه کوي ځکه چې بانک د حریفانو په مقابل کې وي. د پانګې او پیسو بازار یورقابتي بازار دی، اود هر تجارتي بانک په ضمن کې د بازار له اجراوو څخه یو جز تشکیلوي. سربېره پردې د بانکې منابعو د جذب حد علاوه د رقباوو د رقابت د خلګو

شتمني اود هغوی اعتبار اود خلگو اشنایي په بانکي عملیاتو پورې تعینوي، په بل عبارت د بانکي امانا تو وده یو حد لري • داسي عوامل لکه د پیسو اماده کولو مصارف د شتمن بانک لپاره د اعتماد د ځای اقتصادي شرایط اود خلگو اشنایي د امانتونو رسول محدودوي • پردې اساس د تجارتي بانک مسسؤلین خپلې مالي سرچینې ټاکلې شوي گڼي. او په دې وسیله خپله توجه د هغو مصارفو ادارې ته چې هغه د شتمنۍ ستنې دي اړوي.

په بل عبارت د سوداگریز بانک مدیریت د بانک د پیسو په تخصص کې د مختلفو ارقامو ترمنځ د مانور لگښت قدرت لري په همدې دلیل په هر سوداگریز بانک کې د بانک د مدیریت وړتیا او کارروايي کولای شي په یو ډول نه یو ډول د بانک د پیسو سنجش وکړي. له پورتنۍ شرحې څخه دا راوړي چې هر سوداگریز بانک باید یوه عاقلانه تگلاره، اعتبار او پانگونه پیل اوهم یې اجرا کړي • دغه سوداگریز بانک باید یو داسې کیفیت و ټاکي چې د بانک د نهایي هدف په تأمینولو سره د امانت ایښودونکو د امانت اصل و ساتي. په هرحال بانک د منا بعو په تخصص یعنې د مختلفو اعتبارونو او پانگونو په ټا کنه کې باید لاندې دری اساسي اصله همېش په پام کې ولري:

۱- د تازه نقد اصل

۲- د منفعت اصل

۳- امنیت اصل

۱- د تازه نقد اصل: له دې اصل سره سم بانکداري باید د مالي سرچینو توزیع ته د هغوی په مصارفو د مختلفو اشکالو ترمنځ ځانگړې پاملرنه ولري • ځکه هره لحظه چې وغواړي کولای شي په ډېرې تیزی سره د شتمنیو بېلابېل ډولونه په نغدي ډول تبدیل کړي، ترڅو د بانک د ټولو طلب کارانو او امانت ایښودونکو ته ځواب وي. د بانک د ځینو طلب کارانو او د امانت ایښودونکو د غوښتونکو په رضایت کې د بانک د مدیرانو وړتیا او قابلیت د دی اصل مراعاتول دي.

لکه څرنګه چې یې مخکې یادونه وشوه، امانات د بانک د پور ونو ستره برخه تشکیلوي. اوله اماناتو څخه هغه مهمه برخه په جاري ډول وي هره لحظه یې چې امانت ایښودونکی وغواړي له بانک څخه یې ایستلی شي.

ترهغې پورې چې بانک وغواړي نقدي وجه د غوښتنې په مهال د امانت ایښودونکو په واک کې ورکړي. چې د بانک لپاره په دې برخه کې بې وسي ډیر خطر ناکه ده، ځکه بانک

د تعطیل او انحلال لور ته بیایي.

سمه ده چې هره ورځ په داسې حال کې چې یو تعداد خلگ د چک په ایستلو سره خپله سپارلې وجه له بانک څخه و باسي. بله ډله خلگ بیا خپل حساب کړیدت کوي. اود بانک د دبت کولو او کړیدت کولو له لاري یو او بل تر خپل پوښښ لاندی راوړي. اما لازمه ده چې تجارتي بانک ارومرو د نغدي وجهې مبلغ د بانک په کسه کې وساتي ترڅو د پېرودونکو وړکړې چک له کومې ستونزې سره مخ نشي.

د نظر دڅښتنانو یوه برخه د بانکدارۍ په چارو کې په دې با وړي دي چې تازه نغدي د بانک له شتمنیو څخه هغې څانگې لره شاملیږي چې په مرکزي بانک کې د تنزیل وړ وي.

په مقابل کې یوه بله ډله خلگ په دې باوري دي چې تازه پور د بانک له شتمنیو څخه هغه څانگه تشکیلوي چې فوراً په اسانۍ او پرته د زیان له تحمل څخه په نغدي وجهې د تبدیل وړدي. دا چې د کیفیت تر کيب د تازه پور اصل ته په توجه سره باید په څه ډول وي د بانکي جوړښت، د ټولنې د اقتصاد په ماهیت، د اقتصاد پولې والی او یا غیر پولی والی، له بانکونو څخه د خلگو د تلقی طرز اوعادات، د بانکدارۍ فرهنگ، د معاملاتو حجم، د پیسو بازار پانگه اوداسې نور لري.

۲- د منفعت اصل: په بانکداري کې دویم اساسي اصل د منفعت اصل دی چې بانکدار همېشه ورته توجه لري.

څنگه چې د تجارتي بانک موخه د گټې دهغې اکثره حدلاس ته راوړل دي. نوځکه خو بانکدار باید په یوداسې ډول د بانک کیفیت وساتي چې درآمد او پورونه له مختلفو اقلامو او پانگې اچونې څخه چې د بانک د شتمنیو هغه ستره برخه تشکیلوي ترلاسه کیږي چې وشي کولای د بانک د لگښتونو د پوښښ په ضمن کې یوه گټه او منفعت هم د برخه لرونکو نصیب وگرځي.

اوالبته بانکدار نباید د زیاتۍ گټې د لاس ته راوړلو لپاره د بانک د سرچینو هغې سترې برخې لره د څو اقلامو پخاطر صرف کړي. ځکه چې دغه اقلام قاعدتاً خورا نغد کېدونکې اقلام دي لکه اوږد مهاله قیمتي اوراق.

د دې مورد عکس هم صادق دی یعنې د دې اقلامو د شتمنیو نقد کېدل چې هماغه نغدي موجوده وجه د بانک په کېسه کې ده چې اصلاً د بانک لپاره در آمد نلري. ځکه خو نهایی دوه حده ټا کلې شوي د شتمنیو هغه اقلام چې خورا گټور دي د نغد

کېدلو ډیر لږ خاصیت اود نقد کېدلو وړتیا نلري. طبیعي ده چې د دوو نهایی حدونو ترمنځ د پانګې اچونې مختلفې لارې وجود لري. په بل عبارت منفعت اود تازه نقد اصل یو بل لره په مختلفو اړخونو کې را کش کاري. بانکدار باید د دغو دوو اصلونو ترمنځ لازم تعادل را منخته کړي. په خالص ډول بانکدار نشي کولای د زیاتي ګټې د لاس ته راوړلو لپاره چې یوانکار منونکی اصل دی د تازه نقد اصل قرباني کړي.

چې د داسي عمل مرتکب شي یوه سمه اود یوې عاقلانه پانګې اچونې تکلاره یې نده ترسره کړي. ځکه په داسي حال کې چې د شتمنیود اقلامو ماهیت قطعي دی. د پورونو د اقلامو قطعیت او ثبات په حتمي توګه سره مسلم نه دی. د بانکدارۍ د موفقیت راز دادی چې بانکدار باید د دوو اصلونو ترمنځ چې هغه منفعت او تازه نقد دی تعادل وساتي. یعنې په عین حال کې بانکدار باید وشي کولای د امانت ایښودونکو او ټولو طلب کارانو اړتیا په نغدي ډول تامین کړي او د برخه والو لپاره هم یوه ښه ګټه ترلاسه کړي.

د امنیت اصل

درېیم اصل چې بانکدار باید په یوه وخت کې د دوو نورو اصلونو تر څنګ ورته توجه وکړي هغه د امنیت اصل دی. دغه اصل بانکدار ته خصوصاً د تصمیم په نیولو کې د پور ورکولو لپاره او د دې خبردارۍ اعتبار ورکوي چې نه یوازې د پور ورکړه د مشخصې موضوع لپاره زیاته ګټه ورکوي بلکې د پور ورکړې ته اقدام وکړي.

د قرضې په ورکړه او پانګه اچونه کې د امنیت اصل باید مراعات شي. په حقیقت کې د امنیت اصل د پور د غوره او اصل ګرځېدلو موضوع ده، په بل عبارت بانکدار نه باید د هغې زیاتې ګټې د لاسته راوړلو لپاره له خطر ډکو عملیاتو او شیانوته لاس ور وړي، چې کیدای شي د منابعو اصل راوړل شي او د بانک طلب کاران په خطر کې واچوي.

په خالص ډول بانکدار د تصمیم د نیولو په مهال د پانګې اچونې لپاره یعنې د مالي منابعو معرفي باید په یو ځایي توګه سره پورته درې یا د شوي اصلونه مراعات کړي. د سوداګریز بانک رول د پیسو د حجم په تغیراتو کې: په عمومي ډول یو سوداګریز بانک په لاندې طریقو سره کولای شي خپلو مالي منابعو ته زیاتوالی ورکړي.

۱- استقراض

۲- د نویو برخه لرونکو ترمنځ د گټې عدم توزیع

۳- د نویو برخو په خپریدو سره د پانگې زیاتوالی

۴- په سر ته رسیدلو کې د گټې له اصله د مهمو مطالبو تر لاسه کول

۵- د مرکزي بانک په اند د سوداگریزو اسنادو د وجوه تنزیل

۶- د قیمتي پانو پلورنه

څرنگه چې لیدل کیږي تردې ځایه بانک په دوو طریقو کولای شي خپلو مالي منا بعتو ته زیا توالی ورکړي. یو د پور ونو د ستنو اqlام او دویم د اqlامو په بدلون سره کوم چې د شتمنیو په ستنو کې درج دي لکه د بانک د مطالباتو اصول اعم له اصلي گټې څخه په سر رسید کې.

په وروستۍ توگه څرگنده ده، چې یواځې د بانک کیفیت بدلون مومي.

د تجاري بانکونو د پیسو پیدا کوونکي: څرنگه چې پوهیږو دخلکو په لاس کې د بانکونو یا سکو څرخیدل د پیسو حجم (c) د اشخاصو د جاري امانتونو حسابونه چې د چک په واسطه د نقل او انتقال وړ وي یعنې

$$M = C + D$$

د پیسو حجم په څرخیدو کې راښیي.

سربیره پر دې هغه بدلونونه چې سکې اود خلکو په لاس د بانکونو په میزان کې اویا هم په سوداگریزو بانکونو کې د جاري امانتونو حجم را منځته کوي. د پیسو حجم په گردش کې هم ښایي بدلون ومومي.

$M = C + D$ په دې ځای کې ممکن ښکاره شي چې په تجاري بانک کې د اولیه جاري حساب د ایجاد له لارې څرنگه دغه بانک له دغو اماناتو څخه په استفا دې سره د اعتباراتو د حجم د خپرېد و باعث او په نهایت کې د پیسو د حجم زیا توالی په گردش کیږي. د دې موضوع په روښا نولوسره دا فرضوو چې د مرکزي بانک په ټولنه کې د پیسو د اندازې د بسط په موخه د دولتي پور د اوراقو د څانگې په اخستې د اشخاصو په اند اقدام کوي. له کومه ځایه چې د نغدو پیسو ساتنه د بانکونو لپاره هیڅ ډول لاسته راوړنه نلري او بانک د پور ورکړې په سیو ري کې او د ربعې په موند نه کې خپل لاسته راوړنه یا گټه کوی. دې ته په پام سره بانکونو ته په تجربه سره ثابت شوي ده چې هیڅ کله به ټول امانت ایښودونکی د خپلو امانتونو د وجوهو د موندنې لپاره بانکونو ته په یوه وخت ښایي مراجعه ونکړي. نوځکه خو دغه موضوع بانک په دې قادروي چې د امانا تو له وجوه څخه فیصدي د اضافي وجوه په ډول (نقد) زېرمې وساتي او پاتې امانات د اقتصادي لامل په اختیارکې د پور په ډول ورکړي او د خپل ځان لپاره گټه وکړي.

د څلورم څپرکي د مطالبو لنډيز

د څلورم څپرکي په اوږدو کې د سوداگريز بانک تگلاره ياده شوي، چې د هر تجارتي بانک موخه په هر هيواد کې د زياتي گټې لاسته راوړل دي. د زياتي گټې د لاسته راوړلو په خاطر بايد لاندې موضوعات په نظر کې ونیولی شي.

- د تازه نقد اصل

- منفعت اصل

- د امنيت اصل

د سوداگريز بانک رول د پيسو د حجم په تغيراتو کې چې د استقراض، د پانگې زياتونه، د مطالباتو اصول، د وجوه تنزيل، د قيمتي اوراقو پلورنه او داسې نورو مسایلو په برکې نيوونکي دي. همداراز د خلگو په لاس کې ټول بانک نوټونه او په تجارتي بانکونو کې د اشخاصو جاري امانتونه بايد له پامه ونه غورځول شي.

د څلورم څپرکي پوښتنې:

- ۱- تگلاره څه ته وايي، تعريف يې کړئ؟
- ۲- د زياتي گټې د ترلاسه کولو لپاره د بانکدارۍ کوم اصول بايد مراعات شي؟
- ۳- د تازه نقد د اصل په اړه معلومات ورکړئ؟
- ۴- د منفعت اصل په لنډ ډول تشریح کړئ؟
- ۵- د تازه نقد، د منفعت او امنيت اصولونو ترمنځ اړيکې څه شی دي؟
- ۶- استقراض څه شی دی تشریح يې کړئ؟
- ۷- د خلگو په نزد د بانکنوټونو مقدار په کوم تورې يا حرف ښو دلاى شو؟
- ۸- د بانک په نزد د اشخاصو جاري امانات په کوم تورې ښو دلاى شو؟
- ۹- په گردش کې د پيسو د حجم فورمول وليکئ؟

د بانک د مدیریت اصول

ټولیزه موخه:

په بانکونو کې د مدیریت له اصولي ماهیت سره پیژندگلوي او د میتود تحلیل اوهم بانکي کړنې.

د زدکړې موخې: د دې څپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- د فعالیت په پروسه کې د زېرمو رول
- د بانک د اړتیا وړ پانګه
- د رسک اعتباري مدیریت
- نظارت او بررسې
- د پور په ورکړه کې د تخصص درلودل
- پر فعالیت باندې نظارت

د بانک د مدیریت اصول

دا چې بانک څرنگه د مدیریت د اعمالو د پوړونو د شتمنیو پراغلامو ممکنه خورا لوړ سود لاس ته راوړي د بانک مدیر باید لاندې څلورو موضوع گانوته پام وکړي.

لومړۍ: هغه باید مطمئن شي چې بانک د کافي نغدو پیسو درلودونکی دی او کولای شي د اخیستنې د درخواست په مهال له حساب څخه د حساب څښتنانو ته ځواب ورکونکی وي.

د دې لپاره چې بانک کافي پیسې په لاس کې ولري باید د فعالیت یو ډول د نقد کېدونکې مدیریت په نامه یعنې په هغو شتمنیو کې پانګه چې د نقد کېدونکې قدرت درلودونکی وي ادا کړي.

دویم: د بانک مدیر باید د خطر میزان خورا کښتني ممکنه حد ته ورسوي یعنې په شتمنیو کې پانګه اچونه وکړي چې د هغوی د سوځېدلو احتمال ډېر ټیټ وي.

درېیم: د بانک مدیر باید په خورا کم لګښت سره وجوه ترلاسه کړي. بالاخره مدیر باید تصمیم ونیسي چې بانک په کوم مقدار پانګې ته اړتیا لري او پر بنسټ یې کافي پانګه برابره کړي.

څلورم: د بانک مدیر باید د شتمنیو او پورونو له ضرر څخه لوړ ګام واخلي او له شته امکاناتو سره سمه پانګونه وکړي.

د نقد کېدنې مدیریت اود زېرمو رول: اصولاً یو بانک چې کله د حساب څښتن ته په مراجعې سره اویا هم له خپل حساب څخه پیسې اخلي او باید یوه وجه له بانک څخه بهر شي نو څرنگه عمل کوي. بانک د زیاتې دارايي درلودونکی دی، خو ټول امکانات بیا دارايي نه وي.

قانوني زېرمه یو برابر وي. یعنې بانک مجبور دی ترڅو په هروخت کې 10 % جاري امانات په مرکزي بانک کې د ذخېرې تر عنوان لاندې وساتي.

پورتني بحث د غې موضوع لره چې ولې بانکونه د وجوهو ډېروالي سره سره پور یاد پور اوراقو ته ترجیح ور کوي چې مازادې ذخیرې زیاتې، جدې پاملرنې ته اړتیا لري. کله چې سپارل شوي له بانک څخه خارجېږي د مازادې ذخېرې وجوه بانک لره دغه امکان ور کوي ترڅو له لاندې لګښتونو څخه ډډه وکړي:

- له ځینې بانکونو څخه پور اخستنه
- د قیمتي اوراقو پلورنه
- له مرکزي بانک څخه پور اخیستنه
- پور نه تمديد ول اویا هم نورو بانکونو ته پور نقلول

دپانګې اغېزه د برخورد څښتنانود حقوقوپه بیا ورکونې باندې:

له کومه ځایه چې د بانک مالکان او څښتنان د بانک د صحیح والې له طرز څخه مطمئن شي، هغوی خپله باید د بانک د مفیدیت د معیارونو په هکله اطلاعات ولري. د بانکي شتمنیو بیا ورکونه له اصلي معیارنو څخه ګڼل کېږي چې په واسطه یې د بانک مفیدیت حسابېږي. د شتمنیو بیا ورکونه یعنې د هرې افغانۍ سوچه سود شتمنیو د مالیاتو له کسر څخه وروسته

$$\text{د شتمنیو بیا ورکونه} = \frac{\text{د مالیاتو له کسر څخه وروسته سوچه سود}}{\text{شتمنی}}$$

د شتمنیو د بیا ورکونې اړونده رقم د بانک د مېزان اړونده اطلاعات وړاندې کوي، ځکه چې شپې په متوسطه توګه سره له هرې افغانۍ څخه د مفاد څه اندازه لاس ته راغلې ده. په هر حال مالکان غواړي ترڅو پوه شي د هغوی د پانګونې له حمل څخه بانک د درآمد په کومه اندازه لاس موندنه کړي.

د بل اصل له معیار څخه په استفادې سره د بانک د سود راوړنې په اړه کېدای شي په دې اطلاعاتوهم پوه شو یعنې د هرې افغانۍ سوچه ګټه د پانګې د مالیاتو له کسر څخه وروسته.

$$\text{د برخه والو د حقوقو بیاورکړه} = \frac{\text{د مالیاتو له کسر څخه وروسته سوچه ګټه}}{\text{بانکي پانګه}}$$

د بانک د برخه والو د خطراویا ورکړې ترمنځ تړاو:

د بانک د پانګې د زیا تونې ګټه د مالکانو لپاره د ده چې د هغوی پانګه په امن کېږي او د بانک د ماتې احتمال کمېږي. ولې د بانک پانګه زیات لګښت لري. هر څومره یې چې اندازه ډېره وي د برخو د څښتنانو د حقوقو بیا ورکړه به لږه وي. مدیر باید د بانک د پانګې د اندازې د تعین لپاره په دې اړه تصمیم ونیسي چې د پانګې په کوم میزان او څه اندازې سره د بانک مصونیت او امنیت تا مینېږي او هغې لږه په لږه بیا ورکړې له ډېرې پانګې څخه په را پورته شوي پانګې مقایسه کړي.

کله چې عدم اطمینان سخت شي او له قرضې څخه را پیدا شوی د درنو زیا نونو احتمال زیا توالی مومي، د بانک مدیران د پانګې د زیا توالې په اړه کوښښ کوي ترڅو برخه وال له ضرر څخه مصون پاتې شي. برعکس که هغوی اطمینان ولري چې د پورونو له سوځېدو څخه راپورته شوي. زیا نونه لږ دي نود بانک پانګې ته لږ والی ورکوي او د اسهامو د حقوقو ضریب لوړ بیايي ترڅو د برخه والو د حقوقو بیا ور کړه زیا توالی ومومي.

د بانک د اړتیا وړ پانګه: د ډېرو لوړو لګښتونو د شتون په سبب د پانګې ساتنه (دهغو دلایلو په بنسټ چې همدا اوس مو یا د کړل) د بانک ډېری مدیران د دې غوښتونکې دې چې لږه پانګه وساتي. نوله همدې مخې دولتونه د امانت ایښودونکو د منافعو د ساتلو پخوا تر یوڅه مقررات د بانکونو د پانګې د هغه اقل حد په اړه وضع کوي، او بانکونه مکلف دي ترڅو خپله پانګه له هغه خپل قانوني حد څخه ډېره وساتي. د بانک د پانګې مدیریت: که چیرې بانک متوجه شي چې د برخه والو د حقوقو ضریب ډېر زیات دی او بانک د پانګې له نظره کمبودي لري (ځکه احساس کوي چې د حساب کوونکو غوښتنوته په ځواب ورکولو سره د وجوه د برداشت کولو په مهال قادر نه دی، او یا دا چې د اړتیا وړ پانګه نلري. کولای شي د کم والې له لارې خپلې پانګې ته زیاتوالی ورکړي.) کولای شي د لږ والې له لارې د ډک سود د کټې وېشلو ته زیاتوالی ورکړي او هغه د پانګې په حساب منظور کړي.

کولای شي په هماغه اسطحه نظر وکړي د پورونو د لږ والې له لارې یا د قیمتي اورا قو په پلورلو سره د لاس ته رغلو وجوهو په کارولو سره د پورونو د لږ والې لپاره باید د شتمنیو میزان ته کمښت ورکړي په اوسنیو کلونو کې ډېری له بانکونو څخه د پانګې له کمښت سره لاس او گریوان دي او د شتمني د ودې په محدودولو مجبور شوي، په اخېرو کلونو کې د بانکونو دغه اقدام د پورونو او د اعتباراتو د حجم د کمښت لامل ګرځیدلی.

دریسک اعتباري مدیریت: لکه څرنګه چې د شتمنیو د مدیریت د عمومي اصولو په اړونده بحث کې مو وویل. بانکونه باید خپل پورونه افرادو یا شرکتونو ته ورکړي، چې د هغوی په بشپړې بیا ورکړې باندې اطمینان ولري ترڅو وکولای شي په زیات سود باندې لاس برې شي. اقتصادي مفاهیم (د نامناسبو ټاکنو) اود اخلاقي خطر په نومونو باندې د عمل چوکاټ وړاندې کوي چې کېدای شي هغه ته ورسېږي د اعتباري او مشکوک الوصل پورونو ریسک دغه کم حد لږه درک کړي. په بازار کې قرضه د (د نامناسب انتخاب) مساله له هغه لوري څخه مطرح شوي چې ډیر خطر لرونکي شرکتونه (یعنې هغوی چې په ډېر احتمال سره د پور له بیا ورکړې څخه ناتوان یا تې کېږي).

معمولاً هغوی دې چې د پور په اخستنه کې له نورو څخه زیات ټینګار کوي. یا په بل عبارت هغه چې په ډېر احتمال معکوسه پایله راوړي هغه کسان دي چې په ډېر ټینګار سره پور اخلي. پور اخستونکې شرکتونه او اشخاص چې د زیات خطر لرونکي پانګونې طرحې اجرا کوي، که چیرې پخپل کار کې بریا یې شي نو په ډېره ګټه اوږي او په همدې دلیل زیات تمایل پور اخستنې ته لري، په هر حال د پور ورکونکې بانک له پلوه دغه

ډول شرکتونه نامطلوب ترینه پېرودونکې دي ځکه چې په ډېر زیات احتمال نشي کولای خپل پورونه بېرته ورکړي له کومه ځایه چې شونې ده د کریدت په بازارونو کې قرض اخیستونکې اشخاص یا شرکتونه په داسې فعالیتونو پیل کوي چې د قرض ورکونکې له پلوه معقول او یا مطلوب نه دي. د (اخلاقي خطر) مسأله منځ ته راځي. په داسې شرایطو کې د دې احتمال ډیر زیات دي، چې پور اخیستونکي د سود د بیا ورکړې او یا هم د پور د اصل په ورکولو کې پاتې را شي.

څارنه او نظارت: ترکومه ځایه چې په اعتباري بازارونو کې پور ورکونکې (له پور اخیستونکو سره په مقایسه کې) د پانګونې له فرصتونو او هغو فعالیتونو څخه چې یې پور اخیستونکي شخص یا شرکت تر سره کوي خبرنه دي د (متفاوتو اطلاعاتو) موضوع مطرح ده. د داسې وضعې شتون د دې لامل کیږي چې بانکونه له اطلاعاتو سره په تړاو په د و و طریقو عمل وکړي.

څارنې او نظارت ته په حقیقت کې، د بانکدارۍ حرفه یعنې د اطلاعاتو تولید هم ویلای شو. بررسي: د مسئلې شتون (نامناسب انتخاب) په اعتباري بازارونو کې دا ایجا بوي چې بانکونه له خطره ډک درخواست کوونکې باید له نورو درخواست کوونکو څخه تفکیک کړي ترڅو یې پورونه گټور شي. بانک د دې لپاره چې و کولای شي دغه کار په یوه اغېزناکه طریقه سره ترسره کړي.

نو باید له متقاضی شرکتونو یا اشخاصو څخه د اطمینان وړ اطلاعات راټول کاندې. د اعتباري ریسک د مدیریت له اصولو څخه یو مهم اصل د اطلاعاتو راټولونه او څیړنه ده. کله چې یو نفر بانک ته مراجعه کوي. اود موټر یا کور لپاره د شخصي پور غوښتنه کوي نو لومړنی هغه شی چې یې تر سره کړئ هغه دادی چې د ځانګړې ځواب لیک فورم ډک کړئ اود خپل مالي وضعیت په هکله د قیق اطلاعات وړاندې کړئ. په دغه ځواب لیک کې باید د قیق اطلاعات، د حقوقو میزان، بانکي حسابونه ټولې شتمنۍ او نور پورونه باید ذکر شي. همداراز د شخص سوابق باید د قرضې اود میا شتنې وړ کړي د توان له نظره قید شي. د یا دونې ورده چې د پوراخیستنې شرایط د عمومیاتو په برخه کې تشریح شوي.

کله چې بانک تجارتي پوره هم ور کړي. نو باید اطلاعات راټول کړي، او خپل شرکتونه باید له خطره ډک شرکتونو څخه بېل کړي. بانک د سود اود درخواست کوونکې د شرکت د زیان په هکله اوهمداراز د شتمنیو او پورونو په هکله یې اطلاعات راټولوي اود درخواست کوونکې د شرکت احتمالي موفقیت هم ارزوي.

د پور په ورکړه کې د تخصص درلودل: د بانک له اصلي ځانګړتیاوو څخه یوه هم دا ده، چې اغلباً یو بانک په پور ورکړه کې محلي شرکتونو یا هغو شرکتونو ته چې په ځانګړو صنایعو کې فعالیت کوي متمرکز کېږي. نوموړی بانک د کثیرالمتنوع پوړونو کیفیت نه جوړوي او خپل ځان د ډېر خطر په وړاندې ورکوي. ولې له بل لیدلوري څخه په ځانګړو پوړونو باندې تمرکز، د کار تخصص درلودل صحیح دي. د مسالې شتون (نامناسبه انتخاب) دا ایجابوي چې بانک هغه شرکتونه چې د خطرناک ریسک درلودونکې دي له نورو شرکتونو څخه بېل کړي. د بانک لپاره د اطلاعاتو راټولونه د نورو شرکتونو په هکله د محل تفکیک آسانه دی. کولای شي د هغوی د اعتبار میزان له لرې شرکتونو سره په پرتله کې یو څه راحت ټاکي، او په همدې ترڅو پور ورکوونکی بانک د تمرکز له لارې په یوه ځانګړې موخه کولای شي د نوموړو سرچینو په هکله ښه خبرتیا ترلاسه کړي. او په همدې د لیل د دې وړاندوینه چې کوم او څو شرکتونه به په هغه خپله ټاکلې نېټه د پوړونو په ادا کولو وتوانېږي یو څه آسانه ده.

پرفعالیتونو باندې نظارت: هر هغه وخت چې د پور در خواست کوونکی شخص یا شرکت د پور له اخستلو څخه وروسته په مخاطره آمېزه کړنو لاس پورې کوي او په نتیجه کې نشي کولای په ټاکلې نېټه د پور بیا ورکړه ترسره کړي. بانک د اخلاقي خطرد مخنیوی لپاره باید د پور په قرارداد کې بندونه اوقیدونه باید ورځای کړي چې د پور اخیستونکې له مخاطره آمېزه یا ریسک څخه له ډکو فعالیتونو څخه منع کړي. بانک د پور ورکوونکیو شرکتونو پر فعالیت باندې د نظارت له لارې دا درک کوي چې آیا شرکت د پور قرارداد مفاد اجرا کوي او که نه ؟

د اطلاعاتو او د پور اخستونکو شرکتونو پر فعالیتونو باندې د نظارت راټولونه دغه مسئله روښانه کوي چې موفق بانکونه ولې درانه مبلغونه د اطلاعاتو او حساب رسۍ د راټولونې لپاره صرفوي.

له پېرودونکي سره اوږد مهاله اړیکې: یوه بله لاره چې بانک وکولای شي له پور اخستونکې شخص څخه یو څه اطلاعات ترلاسه کړي دا ده، چې له پېرودونکې سره اوږد مهاله اړیکې ټینګې کړي چې همدغه د اعتباراتو دریسک مدیریت له مهمو اصولو څخه ګڼل کېږي.

که چیرې د پور درخواست کوونکی په هغه بانک کې د روان حساب یا پس انداز درلودونکی او یا دا چې په یوه اوږد مهاله دوره کې یې له دې بانک څخه پور اخیستی وي د اعتباراتو د دایرې مسئول کولای شي حسابونو ته د مراجعې او سوابقو له لارې ډېر ښه اطلاعات ترلاسه کړي.

د روان حساب گردش اود پور د درخواست کوونکې د پس انداز حساب کولای شي د دې په اړه په کوم وخت کې او د کال په اوږدو کې نغدو پیسو ته اړتیا لري او بل داچې د شتمنیو نقد کېدونکی قدرت او د هغه باالقوة توان څومره دی د بانک د مسؤل په واک کې اطلاعات ورکولای شي. د هغو چکونو څېړنه چې د پور درخواست کوونکې یې لیکلای شي د هغه د معاملې اړخونه مشخص کړي. که چیرې دغه شخص له شرکت سره له دې وروسته له بانک څخه پور اخیستی وي، نوموړی بانک د هغه د ورکړې په اړه ښايي ښه اطلاعات ولري. د پېرودونکې اوږد مهاله اړیکې له بانک سره د دې لامل کېږي چې د اطلاعاتو راټولونې اړونده لگښتونه کمښت و مومي. بانک په دې پر راحت سره کولای شي ترڅو له ریسک څخه ډک شرکتونه له ټولو درخواست کوونکو څخه ښه تفکیک کړي. له پېرودونکې سره د اوږد مهاله اړیکو مزایا وي د دې څرگندونه کوي چې دغه روابط هم د پور د درخواست کوونکې د شرکت لپاره ګټور دي اوهم د بانک لپاره له څو لارو څخه یوه لاره د داسې رابطې د رامنځته کیدل دي چې یاد شوی بانک د شرکت ارزانه سهامی وپېري او په هغه کې د ګټې درلودونکې شي ترڅو وکولای شي یو کس شرکت لپاره د مدیره هیئت تر عنوان لاندې ولري. نن سبا د امریکا په متحده ایالاتو او داسې نورو ډېرو هیوادونو کې د داسې قراردادونو تنظیم قانوني موانع لري، ځکه چې له 1730 لسیزې څخه وروسته بانک د شرکت په اسهامو کې له پانګونې څخه محروم کړای شو.

د پور په ورکړې سره تعهد

بانک کولای شي د پور درخواست کوونکې له شرکت سره اوږد مهاله روابط ټینګ کړي اود قرار داد د تنظیم له لارې د پور په ورکړه کې متعهد اود اطلاعاتو راټولونه وکړي. د پور له تعهد څخه موخه دا ده ترڅو بانک متعهد شي چې یو مشخص مبلغ په یوه معین نرخ (چې د بازار د ربعې له نرخ سره ارتباط لري) د مشخصې زمانې په یوه دوره کې د قرضې په عنوان یا یوه شرکت ته په اعتبار سره یې ورکړي. ډېرې تجاري او صنعتي قرضې د وړاندیز شوو قراردادونو د تعهد له مخې ورکول کېږي. د شرکت لپاره د دې ډول قرار داد ګټه دا ده چې د اړتیا په مهال به ښايي لازم اختیار ولري، چې د بانک لپاره د داسې قرار داد مزیت یازتوالی دادی چې د پور د ورکړې په تعهد سره دا ایجابوي چې شرکت په دایمي ډول سره د درآمد د مېزان په هکله، شتمني، پورونه او نور له همدې ډلې اطلاعاتي لارې چارې باید بانک ته ورکړي. د پور په ورکړې سره د متعهد قرار داد تنظیم د اړونده لگښتونو د کمښت په موخه د بانک لپاره د اطلاعاتو د راټولونې خورا مناسبه طریقه ده.

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډيز

په دې څپرکي کې د ورځې مهم موضوعات لکه د بانکدارۍ په پروسه اويا د پانگونې په پروسه کې د زېرمو (ذخاير) رول او د برخه والو لپاره د گټې راوړل، سوچه گټه د مالياتو له ما تېدنې څخه وروسته د بانک د برخه والو د بيا ور کړې خطر، د بانک د اړتيا وړ پانگه او همدغسې نور د کار وړموارد يې، د پانگونې په پروسه کې ريسک، د پور په ور کړه کې د تخصص درلودلو نظارت اوڅېړنه، د متقاضيانو او شرکت لپاره د پور ور کړې پس منظر، د بانکي تصد يو پرفعاليتونو باندې کنترول او نظارت، زياته او اوږده رابطه له پېرودونکو او نورو ټولو هغو اشخاصو سره چې په يوه ډول نه يو ډول له تصدۍ سره په تماس کې دي او ورسره را کړه ور کړه لري او بالاخره د پور په ور کړه کې تعهد او دزياتي گټې لاس ته راوړل د پانکې د برخه والو لپاره ځای په ځای شوې. د پورته يادوشويو موضوعاتو په را خپلولو سره د بانکي تصد يو د ستونزو هغه ستره برخه تر لاسه کوو.

د پنځم څپر کې پوښتنې

- ۱- په بانکي تصد يو کې د زېرمو رول واضح کړئ ؟
- ۲- د بانکي تصدې د اړتيا وړ پانگې په هکله معلومات ور کړئ ؟
- ۳- د ريسک د اعتباري مديريت عمومي مفهوم بيان کړئ ؟
- ۴- نظارت او څارنه تعريف کړئ ؟
- ۵- د پور په ور کړه کې تخصص څه رول لري ويې ليکئ ؟
- ۶- پر فعاليتونو باندې د نظارت په اړه معلومات ور کړئ ؟
- ۷- څرنگه کولای شو له پېرودونکو سره اوږد مهاله رابطه ټينگه کړو ؟
- ۸- د بانکي تصدې لپاره د پور په ور کړه کې تعهد څه گټه لري ؟

بانکي نظامونه

ټوليزه موخه:

د بانکونو د ماهيت او بانکي نظام پيژندنه.

د زده کړې موخې: محصلين بايد د دې څپر کې په پای کې لاندې موضوعات توضيح کړای شي:

- غير متمرکز بانکي نظام
- متمرکز بانکي نظام
- اسلامي بانکي نظام

بانکي نظامونه

تراوسه پورې د بانکي نظامونو په باب کم معلومات شتون لري. او په عمومي ډول سره له دې عمده اصل څخه يا د ونه کيږي. بانکي نظام په حقيقت کې د اصولو، قوانينو، مقرراتو، لايحو او کړنلارو مجموعه ده چې د بانکي کړنو په چوکاټ کې امکان لري.

داسې فکر کيږي چې بانکي نظامونه کولای شو په پينځو برخو ووېشو:

- (۱) غيرمتمرکز بانکي نظام
- (۲) متمرکز بانکي نظام
- (۳) سوسيالستي بانکي نظام

٤) مختلط بانکي نظام

٥) اسلامي بانکي نظام

١- غیرمتمرکز بانکي نظام: د یا دونې ورځه چې د بانکدارۍ پیل د غیر متمرکزې بانکدارۍ له نظام څخه شوی دی. څرنگه چې په اقتصادي پرمختګ او وده کې د بانک تولید یو ستړیو څښتن منځ ته راوړي او د لومړي ځل لپاره نړۍ د پانګونې خورا مطمئنې سرچینې و موندې. او له همدې امله د پری له هغوی څخه چې د داسې سترې پدیدې د ایجاد توان یې درلود نو یې د هغو په ایجا دولو لاس پورې کړ. ځکه چې دې پدیدې کولای شول په دې پرته کمه موده کې غیرقابل تصور ګټه منځ ته راوړي. د کار په لومړیو کې هر چا کولای شول پرته له کوم ممانعت څخه د بانک په ایجا دولو لاس پورې کړي. نوله همدې امله بانکونو په وړو پانګونو لاس پورې کړ. او یو لوی انقلاب یې را منځ ته کړ. دغه بانکونه وو چې یې کولای شول د بانکنوتونو په نشرولو لاس پورې کړي. او یو څه سیکې په بازار کې په نهایته ضعیفو قانوني محدودیتونو وړاندې کړي. د بانکي نظام په لومړیو کې کوم مهم اصل چې مطرح و، د بانکونو تعداد اود فعالیتونو محدودې ساحې د پانګې کوچینوالي ته په کتو سره په لاس کې درلودل. او هیوادونه وروسته په دې باوري شول چې د بانکونو تعداد په کوچنیو پانګو سره نشي کولای د ودې او توسعې په حالت کې اقتصادي غوښتنوته ځواب ویونکې و اوسې. اوله دې اصل څخه په پیاوړتیا سره په دې لټه کې شول، ترڅو د بانکونو له تعداد څخه مخ نیوی شي. اوبه دې پرته پانګه د بانکونو د محدودیت په تعداد کې را ټوله کړي. خو دې اصل بانکونه متضرر نکړل او حتی د هغه په تقویت او پیاوړتیا کې یې کوښښ وکړ. او بانکونو په دې نظام کې د مارکېټ له اصل سره سم خپل فعالیت ته ادا مه ورکړه. د یادونې وړ ده چې خصوصي سکتور په دې بانکي نظام کې مخکښ ؤ.

- رقابت په دې نظام کې یو جوړوونکی اصل دی.
 - د قاتلا نه رقابت مخنیوی د قوانینو په واسطه صورت مومي.
 - په دې نظام کې مرکزي بانک یوازې ارشادې رول لري.
 - په دې نظام کې خصوصي بانکداري داسې قانون په واسطه تضمینېږي.
 - مرکزي بانک په بازار کې مداخله نکوي مګر دا چې ملي منافع په خطر کې وي.
- نن سبا دغه نظام د نړۍ خورا وسیع نظام منځ ته راوړی دی. څرنگه چې بانکداري له داخلي سطحې څخه هم اوچت ګام ایښی او نړیواله شوی ده.

۲- **متمركز بانكي نظام:** له غيرمتمركز بانكي نظام څخه را وروسته متمركز بانكي نظام خپلې كړنې د امكان تر حده پورې څرگنديږي او ډگر ته را وړاندې شو، او دا حقيقت ښيي چې متمركز بانكداري نظام د غيرمتمركز بانكداري نظام په مرحله كې او د بازار د اقتصادي نظام په چوكاټ كې زېږېدلى دى، په داسې زمانه كې چې سوسياليستي اقتصادي نظام لا زېږيدلى هم نه ؤ.

د متمركز بانكي نظام سوسياليستي ډول د ملكيت په تفاوت سره يعنې دولتي بانكداري وړاندې كوي په داسې حال كې چې په متمركز نظام كې د بازار يا ماركېټ نظام رد او د دولتي بانكدارۍ د ملكيت نفې اود دولتي بانكداريو كره فعاليتونه مطرح دي د هغې بانكدارۍ په څنگ كې چې د مختلطو اقتصادي بنسټونو په اساس ولاړ دي.

۳- **سوسياليستي بانكداري:** سوسياليستي بانكداري له سوسياليستي سنتي بانكداري څخه چې نن په يوه دا ستان پورې تړلې ده پيل كوو.

د متمركزې بانكدارۍ په نظام كې د خورا سوچه بانكداري بنسټ د شوروي اتحاد په وخت كې ايښودل شوى دى، او د پام وړ وده يې وكړه او ضمناً يې د دې نظام په چوكاټ كې ښې كړنې ترسره كړې.

د بانكي نظام دغه ماتې د بانكي عملياتو د ښه كار له نشتوالي څخه نه وه، بلكه د اقتصادي، اجتماعي، سياسي نظامونو د تيت او پر كېدو په اثر د هيواد په سطحه سره او د سوسياليستي نړيواله سيستم په سطحې سره ؤ سوسياليستي متمركزې بانكدارۍ د 1917 كال د ستړانقلاب له بريا څخه وروسته را منځته شوه او له انقلاب څخه وروسته يوازې د دويميا شتو په اوږدوكې ټول هغه بانكونه چې ترهغې ورځې پورې د خصوصي بانكونو په ډول ادا ره كيده ملي شول. او د دولت په واک كې راغلل. دولت د بانكي چارو د ادارې لپاره دولتي بانك چې د دولتي بانك په نامه يا ديدنه منځ ته راوړ. او له هغه څخه وروسته خصوصاً له 1931 كال څخه وروسته د نورو تخصصي بانكونو په ايجا دولو يې لاس پوري كړ.

دولتي بانك

ددې بانك د رامنځته كيدو علت دا و، تر څو يوه داسې مؤسسه رامنځته كړي چې وكولاى شي د مركزي بانك ټولې دندې له ټولو اړخونو سره پداسې ډول لكه غريبانو چي ځينې كار اخيست پر غاړه واخلي. او تريوې اندازي پورې د سوداگريزو بانكونو دنده، د پس انداز صندوق او د ماليې وزارت له دندو څخه يې يوه برخه پرمخ وړه.

د پورتنيو اهدافو په پام كې نيولو سره دولتي بانك را منځته شو. او په نړۍ كې د سوسيا

ليستي لومړنی بانک په صفت په تازه، نویو او عجیبو کړنو سره د بانکدارۍ نظام اود پولي جریانانو د تنظیم اوهم د اقتضا دي فعالیتونو میدان ته یې را و دا نکل.

د دولتي بانک دندې عبارت دي له:

- د بانکونو د خپریدو بانک.
- د لنډ مهاله کريد تونو ور کړه.
- د ټولو هغو تعمیراتو تمويلول چې د دولت لپاره یې حیاتي رول درلود.
- د بزگرو لپاره د اوږد مهاله اعتبار ور کړه.
- د مرستند و یو مؤسساتو لپاره د اوږد مهاله اعتباراتو ور کړه.
- په ځانگړې توگه په کلیو او بانډو کې د استوگنې د برابرولو د اعتبار ورکړه.
- د دولت د عواید و د ننوتلو محل او دولتی ورکړې.
- د مؤسساتو په معاملاتو باندې نظارت.
- دې بانک یوعمومي ریئس درلود.
- دې بانک 250 زره کار مندان درلودل.
- دغه بانک د نړۍ او مخکنی شور وي اتحاد له خورا عمده مؤسسو څخه گڼل کېده.
- په 1961 ز-کال کې د پانگوني بانک د زراعتي، سوداگریزو او ښار والي بانکونو په بدل کې منځ ته راغی.

د دې بانک خورا مهمې د نډې عبارت وې له:

- ښار والي
- صنعتي واحد ونه او سوداگریزې مؤسسې
- د لنډ مهاله او اوږد مهاله کريد تونو اجرا او سا ختماني مؤسسې
- په ښارونو کې د استوگنې په موخه مرستندویه شرکتونو ته د اوږد مهاله پورونو اجرا کول.

بهرنی سوداگریز بانک:

- دغه بانک به د بهرني تجارت په برخه کې فعالیت کا وه.
- د بهرني تجارت په هکله کار چې له اویا هیوادونو څخه یې ډېر هیوادونه په بر کې درلودل.
- د لا زمو لارو چارو تهیه کول له نورو هیواد ونو سره د مرستې د اجرا په خاطر.
- د بهرني تجارت د مال تأمین.

۴- **مختلطة بانکداري:** د دې نظام په هکله ډېری هغه کسان چې مختلط اقتصادي نظام نه مني منفي نظريات لري هغوی دغه نظام د آزاد بازار د نظام اړوند نه بولي. مختلط بانکداري نظام د آزاد بازار له قید څخه را ووت او د دې نظام د شکېد لپاره واکو په د فح گولو کې یو عامل شو. په لومړیو کې رهبري شوي مختلط، ټولنیز، او اقتصادي نظامونه منځ ته راغلې او اقتصاد د یې په جدې رهبري کې را ووست. په هغې زمانې کې د هند، پاکستان، مالیزیا، مصر، سوريې عراق، افغانستان او په همدې ډول نورو هیوادونو لاره پیدا کړه.

په حقیقت کې مختلط نظام د بازار نظام ته د رسېدلو لپاره لومړنی گام دی، او خصوصاً په پرمخ تللیو هیوادونو کې وي دغه نظام کېدای شي په لاندو بېلگو سره تمثيل کړو:

- په دې نظام کې رقابتي بانکداري په مناسب ډول سره تنظیمېږي.
- دولتي بانکونه د خصوصي سکتور د بانک په څنګ کې فعالیت کوي.
- خصوصي بانکونه د ملي منافعو له موخو سره سم رهبري کېږي.
- په ځانګړو حالاتو کې د خصوصي بانکونو فعالیتونه د مرکزي بانک له لورې پرمخ بیول کېږي.

باید ووايو چې دغه بانکي نظام کاملاً د اقتصادي او اجتماعي نظام اړونده نه ده.

۵- **د اسلامي بانکدارۍ نظام:** د لومړي ځل لپاره په ۱۳۶۳ هجري قمري کال کې د ایران اسلامي بانکداري نظام منځ ته راغی، او د هغوی د رژیم له جوړښت او ماهیت سره سم د اسلامي بانکداري نظام طرح ريزي شو.

په اسلامي بانکدارۍ کې هر هغه څه مونږ په بانکي عملیاتو کې مطالعه کړل او په ټول له نړۍ کې معمول دي تر سره کېږي، خو د بانکي کړنو یو ډول چې په مفاد باندې ولاړ دی او څرنګه دغه هدفونو چې د بانکي د وه کونو هدف له جملې څخه ګڼل کېږي ترلاسه کېږي.

معمول بانکي تفاوت په اسلامي بانکي نظام اړوندو بانکونو کې متمایز کوي. اسلامي بانکونه خپلې ټولې کړنې له شریعت سره سمې برابر وي. د شریعت له اصولو څخه هر ډول تېری بانکداري وړ انوي او خرابوي. په اسلامي بانکدارۍ کې د بهرنۍ کلمه له تطبیقي اقتصادي قاعدو څخه حریف شوي ده او په عوض کې یې د کار، مزد او سود کلمه تضمین شوي او استعمالېږي. ټولې اسلامي بانکي معاملې د اسلامي مسایلو په نظر کې درلودلو سره شونې دي.

روانه قرضه حسنه چې له بانكي عملياتو څخه كاملاً د غير اسلامي بانكونو د جاري حساباتو معاملا تو ته ورته ده. پېرودونكې كولای شي چې د چك له مخې يې واخلي. د پس انداز قرضه الحسنه چې د بانكي عملياتو دغه شكل په دې اړه هم لكه د تېر په شان ده.

د غير ثابتو نقدي يا جنسي جوايزو وركړه د كار له وركړې څخه د سپارونكو تخفيف يا معافيت مزد يا حق الوكاله هم د يادونې وړ ده.

او همدا شان له خلكو څخه ميعادي امانات بانك ته د منلو وړ گرځي. په دې اړوند بانك و كيل دى. اوله دغې پانگې څخه د مشاركت، مضاربت، اقساطي معاملات مستقيمې پانگونې، اجاره د ملك په بڼه او د اسلام له عقودو څخه داسې ځينې نور تر استفادې لاندې را ځي.

د شپږم څپرکي د مطالبو لنډيز

د دې کتاب په شپږم څپر کې کې لاندې موضوعات په ځلې سره برابر کړل شوي دي:

۱- د غیر متمرکز بانکدارۍ نظام یا د آزادې بانکدارۍ نظام چې د بانکدارۍ پیل له همدې ځایه پیل شوی دی، او تر ننه پورې په نړۍ کې ور څخه په پراخه ډول استفا ده کېږي.

۲- د متمرکز یا دولتي بانکدارۍ نظام ۰ دغه نظام د غیر متمرکزې بانکداري نظام په د ننه کې و ده موندلې. او د ۱۹۱۷ کال د اکتوبر د میا شتې له انقلاب څخه وروسته یې په فعالیت پیل وکړ اود مخکني شور وي اتحاد د ډنگېدو په اثر له منځه ولاړ.

۳- د اسلامي بانکدارۍ نظام چې د لومړي ځل لپاره په ۱۳۶۳ کال د ایران په اسلامي جمهوریت کې طرح ريزي شو او له اسلامي شریعت سره سم فعالیت کوي، او له اسلامي شریعت څخه تېری د دې نظام د بانکداري فعالیتونو مخالف دی ۰ او زموږ په هیواد کې دې نظام نوی په فعالیت پیل کړی دی.

د شپږم څپرکي پوښتنې:

- ۱- څو ډوله بانکداري نظامونه پېژنئ نومونه يې واخلي؟
- ۲- لومړنۍ بانکداري نظام کوم نظام دی شرحه يې کړئ؟
- ۳- د متمرکز يا دو لتي بانکداري نظام په اړه معلومات ور کړئ؟
- ۴- د ولتي بانک په کوم ځای او په کوم کال تاسيس شو؟
- ۵- مختلطه بانکداري څه ډول بانکداري ده شرحه يې کړئ؟
- ۶- اسلامي بانکداري د لومړي ځل لپاره په کوم هېواد کې منځ ته راغله نوم يې واخلي؟
- ۷- د اسلامي بانکدارۍ د فعاليت نوم واخلي؟
- ۸- آیا زموږ په هېواد کې اسلامي بانکدارۍ وجود لري؟
- ۹- سوسياليستي بانکداري څه ډول بانکدارۍ وه آیا مؤثریت يې هم درلود؟

په افغانستان کې بانکداري

ټوليزه موخه

په افغانستان کې بانکداري، پرا وونه ، لاس ته راوړنې.

د زده کړې موخې: د دې خپرکې په پای کې محصلین باید لاندې موضوعات توضیح کړای شي:

- ۱- په افغانستان کې د بانکدارۍ عمده پرا وونه
- ۲- د هیواد د بانکونو لاس ته راوړنې
- ۳- د پولې سیا ستونو ترتیب او تنظیم
- ۴- د بانکونو موخې زده کړي

په افغانستان کې بانکداري

په افغانستان کې بانکداري کولای شو په لاندې پینځو بنسټیزو پرا وونو تقسیم بندی کړو.

په افغانستان کې بانکداري اوږ ده مخینه لري او په بریالیتوب سره تر سره شوي ده او په سیاسي شخړو کې یې لاس او پنجه نرم کړې او ځینې وخت تر برید لاندې هم راغلی دی.

- لومړۍ مرحله: له ۱۹۳۲ څخه تر ۱۹۵۲ میلادي پورې.
- دویمه مرحله: له ۱۹۵۲ څخه تر ۱۹۷۸ میلادي پورې.
- درېیمه مرحله: له ۱۹۷۸ څخه تر ۱۹۹۱ میلادي پورې.
- څلورمه مرحله: له ۱۹۹۱ څخه تر ۲۰۰۱ میلادي پورې.
- پنځمه مرحله: له ۲۰۰۱ څخه تر اوسه پورې.

لومړۍ مرحله: د کار د پیل لومړۍ مرحله ده او هیواد د لومړي ځل لپاره د بانکدارۍ په لار کې گام او چتوي او په هغه زمان کې دا حرکت پخپل ذات کې یو لوړ اخلاقي جرأت گڼل کیده، چې د یوه لوړ او اقتصاد پوه شخصیت جناب محترم زابلي صاحب په واسطه یې بنسټ کېښودل شو، ملي بانک په پیل کې په خصوصي بڼه منځ ته راغی او له زیا تو داخلي غبرگونونو سره مخ شو ډېری خلکو دغه ځای د سود اخیستنې او سود ور کړې په صفت پېژانده او د پرې ستونزې یې په دې لار کې ایجاد کړې. له هر ډول شوراو غوغا سره سره بیا هم دې بانک د پرېشه کارونه ترسره کړه او بانک د پانګونې د پرگتور کارونه پرمخ یو وړل. که څه هم په هغه وخت کې د مرکزي بانک په نامه کوم بانک شتون نه درلود دې بانک د مرکزي بانک رول په دې پرېشه طریقه سره تر سره کاوه او د هغه وخت ټولې پولې او بانکي معاملې یې تنظیمولې اود دولت پولې سیا ستونه یې ترتیب او اجراء ته وړاندې کول.

ملي بانک د هیواد د بانکونوټونو د خپرولو لومړنۍ بانک دی چې د هغه وخت د دولت په لار ښوونه یې د پیسو په خپرولو لاس پورې کړ.

دغه بانک د الماني بانکداري د بڼې په اساس جوړ شوی، او د فعالیت په لومړنیو ورځو کې جرمني بانکدارانو له نوموړې بانک سره مرسته او یاري کوله. ملي بانک تر 1957 میلادي کال یعنې تر خپل ملي کېدوپورې یې د خپل خصوصي والې موقف وساتو. په دې مرحله کې دوخت د اوضاع په نظر کې د رلودلو سره اود دولت د بانکدارۍ په اهمیت سره یې د مرکزي بانک په ایجا دولو لاس پورې کړ او له همدې امله په 1939 میلادي کال په هیواد کې د افغانستان بانک تاسیس شو، او مرکزي بانک ته له ورکړل شویو دندو سره سم ځینې هغه دندې چې به ملي بانک ترسره کولې په دې بانک پورې یې اړه ونیوه. له همدې څخه وروسته په هیواد کې د افغاني نوټونو خپروونکي د افغانستان بانک شو. او د دولت د سیاستونو د تطبیق له عمده عاملینو څخه وګڼل شو.

دویمه مرحله: د یوې مودې له تېرېدو څخه وروسته د ویمه مرحله پیل شوه، په دې مرحله کې د هیواد د اقتصاد لپاره د د ریو اړینو بانکونو په جوړولو لاس پورې شو. په 1948 کال کې د گروهی او تعمیراتي بانک په 1954 کال زراعتي بانک او په 1959 میلادي کال کې پښتني تجارتي بانک تاسیس شو. دریو واړو بانکونو د افغانستان په اقتصاد کې څرګند ښکاره او د پام وړ خدمتونه تر سره کړل.

د زراعت په سکتور کې د زراعتي بانک خدمات په ځانګړې ډول د زراعت او اصلاح شویو تخمونو په مکانیزه کولو کې خورا ستر رول لري. او دغه بانک کولای شو د زراعت

د توسعې له عاملونو څخه یو عامل وگڼو. صنعتي تعمیراتي او رهنی بانکونو هم همدا راز پخپل وار سره ښه خد متونه تر سره کړي.

د ودې په همدې مرحله کې په هغې زمانې اقتصادي مطلوبیت باعث د دې وگرځېده چې دولت تصمیم ونیسي چې یو بل سوداگریز بانک منځ ته راوړي. او په همدې ترتیب د صا د راتو د انکشاف بانک په ۱۹۷۶ میلادي کال کې یې بنسټ کېښودول شو. او بانکي سیستم منځ ته راغی چې تر ډېره وخته یې فعالیت کاوه. دې بانک د ۱۰۰ ملیونو افغانیو د پانگې په درلودلو سره په کار پیل وکړ.

اود نوموړې بانک پانگه په لاندې یا دو شویو فیصدیو سره په لاندې ارگانونو پورې اړه درلوده:

- ۳،۳٪ د قره قل اتحادیه

- ۳،۳٪ د مېوې د صادراتو اتحادیه

- ۴،۳٪ د غا ليو د صادراتو اتحادیه

- ۱۰٪ د افغانستان د صنایعو او تجارت او تا قونه

- ۸۰٪ د تقاعد خزانه او ۱۳۸۶ کال په پښتني بانک کې مدغم شو.

درېمه مرحله: دغه مرحله د افغانستان د بانکدارۍ په تاریخ کې د سختو او ستونزمنو کلونو بیا نوونکې ده. د دې لامل دا وه چې په دې کلونو کې ډېری غربي هیوا دونو له افغانستان سره خپلې اړیکې و شلولې او د هیواد د صا د راتو او وارد اتو بازارونه بند کړل شول.

د هیواد د اقتصاد نیښلېدل په سوسیالیستي هیوا دونو پورې له نښلیدو سره سم له گڼو ستونزو سره مخ شو، او له بل اړخه د پولې او بانکي مفکورو تښتېد نه د دې لامل شوه چې دغه سکتور له یوې فاجعې سره مخ شي خو له دې ټولو ستونزو سره سره دغه سکتور له پښو ونه لوېده او خپلو فعالیتونو ته یې تر خپله وسه پورې ادامه ورکړه، او حتی په ځینو مواردو کې یې بریا وي هم تر لاسه کړې. په دې اړه د یا د ونې وړ موضوع د بانکي پوړونو عدم وصول دی چې د پانگه والو ډېر تعداد ډېری بانکي کړید تونه پرته له تصفیې له ځان سره یوړل او دولت یې له جدي ستونزو سره مخ کړ، چې همدغه موضوع تراوسه پورې د تېر په شان باقي پاتې ده.

څلورمه مرحله: څلورمه مرحله د دوو عمده فازونو درلودونکې ده چې په تدریج سره تېزه شوې تر دې پورې چې د بانک ستونی یې د ومره په زور کېکېښ چې ساه یې وو تله.

دې وخت کې وروسته له ډېرې مودې څخه د گلاب الدين شېرزاي اسلامي بانک د خصوصي بانک په بڼه منځ ته راغی. خو دې بانک و نه شوای کولای ترڅو يوڅه وکړي بالاخره له سقوط سره مخ شو.

په دويم فاز کې بانک کاملاً سقوط وکړ او ټول بانکي فعاليتونه له ماتې سره مخ شول. په هغه وخت کې د بانکونو حالت دومره بد شو چې ان د خپلو کار کوونکو د حقوقو تر عهدي هم نشوای وتلای. او د بانک ټولې شتمنۍ خورا کمې او ټيټې د رچې ته نږدې شوي. **پنځمه مرحله:** په دې مرحله کې د هيواد بيا رغا ونې بانکونه هم پخپل غېږ کې و نيول. او ټول بانکونه د بانکي بيا رغاوونې تېرېنامې لاندې راغلل. که څه هم ځينې بانکونه له منځه ولاړل يا منحل اوياهم مدغم شول.

د دې مرحلې ځانگړتياوې:

- بانکي لنډ فکريو ته بايد د پای ټکی کېښودل شي.
- خصوصي بانکونه بايد ډېر شي.
- د ولتي بانکونه بايد بيا و خپرل شي.
- هغه تعداد بانکونه چې مثمر فعاليتونه يې تر سره کړي دي بايد له منځه ولاړ نشي.
- بهر نيو بانکونو ته بايد اجازه ورکړل شي ترڅو په افغانستان کې پانگونه وکړي.
- سامله بانکي سيالي يا رقابت بايد تشويق کړل شي.

د اووم څپرکې د مطالبو لنډيز

په دې څپر کې کې په افغانستان کې د بانکدارۍ پرا وونه یاد شوي دي او دغه پرا وونه عبارت دي له:

- لومړۍ پړاو چې له 1932 څخه پیل او په 1959 باندې ختم شويدي.
 - دویمه مرحله چې له 1959 څخه پیل او په 1978 باندې ختمیږي.
 - درېیم پړاو چې له 1978 څخه پیل او په 1991 باندې ختمیږي.
 - څلورم پړاو چې له 1991 څخه پیل او په 2001 باندې ختمیږي.
 - پنځمه مرحله چې له 2001 څخه پیل او تراوسه پورې ادامه لري.
- په دې څپرکې کې د پانگې برخه نظر فېصدي ته په اړونده ارگانونو پورې یا ده شوي ده او همدا شان د بانکونو موخې، د بانکونو بیا رغاونه او په افغانستان کې د خصوصي بانکونو ایجاد او د هغوی رول په بیارغاونه او استخدام کې توضیح شوی دی.

د اووم څپرکي پوښتنې:

- ۱- په افغانستان کې بانکداري څو مرحلې وهلې دي نومونه يې واخلئ؟
- ۲- په افغانستان کې لومړنی بانک کوم بانک دی او په کوم کال يې بنسټ ايښودل شوی دی؟
- ۳- د مرکزي بانک د نډې او د تاسيس د کال نوم يې واخلئ؟
- ۴- په افغانستان کې لومړنی اسلامي خصوصي بانک په څه نامه وه نوم يې واخلئ؟
- ۵- د رزاعتي، تعميراتي، صنعتي او صادراتي بانکونو موخې څه شې دي نومونه يې واخلئ؟
- ۶- زموږ د ټولنې په اقتصاد کې د خصوصي بانکونو رول څه ډول دی تشرېح يې کړئ؟

عمومیات

ټولیزه موخه:

د یو لړ پاڼو او بانکي اصطلاحاتو د جمع بندۍ خپرکی دی.

د زده کړې موخې: د دې خپرکې په پای کې محصلین باید د لاندې موضوعاتو تعریف او توضیح وکړای شي:

- لټراف کرېد
- چک
- برات
- سفته
- معلوماتي تکنالوژي، بانکي اصطلاحات، او اقتصاد
- د سنجش او قرضې د شتمنیو صنف بندي

د لټراف کرېد اعتبار پانډه

هغه سند چې معمولاً د یوه بانک له لورې صادريږي او صادرونکۍ په هغه کې موافقه کوي ترڅو حوالې له ټاکلو شرایطو سره سم په سند کې ومنې او د اعتباري حساب پورونو ته چې مخکې منځ ته راغلی دي معامله کړي. د اعتبار پانډې عمده ډولونه نسبت هغه تعهد ته چې صا د روونکۍ بانک یې کوي، او نظر مختلفو مواردو ته یې استعمال فرق کوي. اود بانک د مسؤلیت او تعهد پربنسټ د اعتبار پانډو ډولونه په لاندې ډول دي:

- ۱- ضمانت شوي اعتبار پانه
 - ۲- نه فسخ کېد ونکې اعتبار پانه
 - ۳- فسخ کېد ونکې اعتبار پانه
 - ۴- ضمانت شوي نه فسخ کېد ونکې اعتبار پانه
 - ۵- نه ضمانت شوي اعتبار پانه
 - ۶- متحد المال اعتبار پانه
 - ۷- مفتوحه يا پرانيستې اعتبار پانه
 - ۸- تجديد کېد ونکې اعتبار پانه
 - ۹- مسافرتي يا سفري اعتبار پانه
- د يا د ونې وړ ده، چې په تېرو خپرکيو کې له دې اعتبار پانو څخه د هرې يوې په اړه يا دونه شوي ده.
- چک:** هغه ليکلې حواله چې يو شخص د هغه په و سيله له هغو پيسو څخه چې په بانک کې يې لري يوڅه مبلغ را واخلي او يا يو چا ته حواله ورکړي. او يا په بل عبارت چک يوه ليکلې حواله ده چې معمولاً د يوه بانک د امانت ايسنود نې له لورې صادر او بانک ته دا اجازه ور کوي ترڅو يو ټا کلی مبلغ هغه شخص ته چې په هغې کې نوموړې حواله وي تا د يه کړي
- سفته:** يوشی چې يوکس يې بل يوه ته د عاريت يا قرض په ډول ور کوي چې يوڅه موده وروسته يې بېرته را واخلي.
- او د بانکي او تجارت په اصطلاح هغه چاپ شوي ورقه چې پور ور کوونکی د خپل پور مبلغ او د ور کړې نېټه ليکي او طلب کارته يې ور کوي. طلب کار کولای شي د هغه د موند نې وجه بل شخص يا بانک ته پرېږدي.
- برات:** هغه سند دی چې له مخې يې د پيسو موند نه يا ورکړه بل يوه ته انتقالېږي. هغه څوک چې برات ليکي او چا ته د ستور ور کوي چې پيسې بل يوه شخص ته ور کړي برات گېر يا د يږي. اود ماليې او تجارت په اصطلاح کې د بل کليمه د اسنادو مختلفو ډولونو ته د سوداگريزو مالونو د حمل او نقل پولي معاملاتو ته اړونده او د پورونو ترلاسه کولو ته يې نسبت ورکول کيږي.

د پور د شتمنيو د بڼې اود هغوی د پرووېژن سنجش:

ټول بانکونه باید خپل ځان د ربع وار په اساس د پور له شتمنيو څخه له پینځو کتگور یو څخه په یوه کتگورۍ کې چې په لاندې ډول پېشنهاد شوي دي صنف بندي کړي. بانک د تصمیم نیونې په مهال د پور د شتمنيو د صنف بندۍ په ارتباط چې له پینځو کتگور یو څخه په یوه کتگورۍ کې مطرح شوي ده باید لارښونه یې وشي. د بانکونو په ذریعه د پور د شتمنيو صنف بندي باید د افغانستان بانک د صنف بندۍ له تفاهم سره سم تر سره شي.

د هرې شتمنۍ په اړه د افغانستان بانک د صنف بندۍ د تصمیم تر منځ او د بانک د صنف بندۍ تر منځ توپیر باید د هغوی تر منځ د تفاهم تابع وي. اما د افغانستان بانک د صنف بندۍ تصمیم باید په ټولو حالاتو کې نها یې موضوع وي.

سټنډرډ یا معیاري: یوه صنف بندي شوي شتمني د سټنډرډ په حیث په عادي ډول ورکول کېږي.

د خالص، سالم، ارزښت په ذریعه او د پور اخستونکې د ورکولو په وړتیا حمایت کېږي. سټنډرډ دې شتمنۍ له نورماله کړنو څخه ښایندګي کوي، او پرووېژنونو (زیرمو) په یو فیصد ۱٪ شامله ده.

عمومي کړېد

۱- د څارنې وړ: یوه صنف بندي شوي شتمني د مراقبت په حیث په کافي اندازې سره ساتل کېږي. اما په بالقوه ډول سره کمزورې وي. دا ډول شتمني د یوه نه تضمین شوي کړېد ت خطرات ټاکلوي. اما تحت المعیار ته صنف بندي اړینه نه بلل کېږي. د خطر کړېد ت ممکن وړوکی وي. دا ډول شتمني د شرایطو په برخه کې یا د هغې مشخصې او ضاع په اړه چې یې په اطراف کې قرار لري نه تضمین شوي تلقي کېږي. لږ تر لږه یوه شتمني باید هغه مهال د څارنې وړ په حیث صنف بندي شي. چې د اصل قرضې د اندازې د ورکړې او ټکټانې له وخته یې له 31 ورځو څخه تر 60 ورځو پورې تېرې شوې وي د څارنې وړ شتمنيو بېلګې دا دي چې که چېرې اصلاح نشي د بي تدبیرې پورونې د کاري اجرا آتو په ذریعه تضعیف کېږي. خو د کارمند د ناتوانۍ په صورت کې د بانک پور د هغوی سم نظارت او د کاري تجربې د نه شتون او د کافي اسنادو د عدم موجودیت په صورت کې او د اجرا وړ او یا کمزوري کنټرول په ضمانت باندې محدود ندی. د څارنې وړ شتمني لږ تر لږه ۵٪ پرویژن کړېد ت ته اړتیا لري.

۲- تحت المعيار: يوه صنف بندي شوي شتمني منحيت تحت المعيار په نه کافي ډول د سالم خالص ارزښت په واسطه او د ورکړې ظرفيت او ياهم د ضمانت په ذريعه حمايت کيږي. په هغه صورت کې چې له هغوی څخه کوم يو هغه حمايت کړي، دغه راز يا ده شوي شتمني د تمايز احتمال په واسطه مشخص کيږي، چې بانک يوه اندازه خساره په هغه صورت کې چې نيمگړتياوې رفع نشي بڼايي ويې مني.

لږ تر لږه يوه شتمني بايد هغه مهال د تحت المعيار په حيث صنف بندي شي، چې د هغه د ټکټانې او اصل قرضې د ورکړې له نېټې څخه له 60 تر 90 ورځو پورې تېرې شوي وي او ۲۵٪ پروېژن کړېد ته اړتيا لري.

۳- مشکوک: يوه صنف بندي شوي شتمني د مشکوکې شتمني په حيث د ضعف ټولې ذاتي نکتې چې په شتمنيو کې صنف بندي شوي د تحت المعيار په حيث شتون لري د ځانگړو جريانونو درلودونکې دي چې د چارو ټولې دغسې د ضعف نکتې راتولېږي او تصفيې لږه په بشپړ ډول فعلي شرايطو ته په کتو سره يې ارزښت مطمئن او غير متحمل جوړوي. که څه هم د خسارې احتمال د فکتورونو په خاطر ډېر زيات تړاو لري. د نوموړې شتمنۍ صنف بندي د خسارې په حيث تخمين شوي ترڅو چې وضعيت يې دقيق مشخص کيږي معلق به وي. د داسې تړلو فکتورونو بېلگې مشتملې دي: اما د اکتساباتو په ادغاماتو سره د پانگې نوي جوړښت په لاس کې نيول نوي ضمانت يا د حقيقي مالي پلانونو تمويل به نه وي محدود.

يوه شتمني بايد لږ تر لږه هغه مهال د مشکوک په حيث صنف بندي شي چې د ټکټانې او د اصلي پور د مقدار د ادا کولو له نېټې څخه له 91 تر 180 ورځو پورې تېرې شوي وي. مشکوکې شتمنۍ لږ تر لږه د (50 %) پروېژن (زېرمې) کړېد ته اړتيا لري.

۴- لا حصول: د لا حصول په صفت باندې صنف بندي شوي شتمني د راټولونې غير قابل بلل شوي ده او دا ډول کوچنی ارزښت چې تداوم يې د يوې بانکي شتمنۍ په توگه تضمين نه لاحصول کيل کېږي. لاحصوله صنف بندي په دې مانا نه ده چې نوموړې شتمني د نجات د بيا موندنې له هېڅ کوم ارزښت څخه برخورداره نه وي. اما سر بېره پردې چې دکوم درد دوا هم نشي کيدای، نو حذف کيدل يې بايد وځنډول شي چې شتمني يې ارزښته ده که څه هم د هغې يوې برخې بيا موندنه ممکن په راتلونکې کې منځته راشي. يوه شتمني لږ تر لږه هغه مهال د لاحصول په حيث صنف بندي کيږي

چې د ټکټانې او د اصل قرضې د مقدار ورکړې له نېټې څخه يې / 180 ورځې او يا له هغې څخه ډېرې تيرې شوي وي. لا حوصله شتمنۍ لږ تر لږه 100% فيصده پرويژن کريدت ته اړتيا لري.

په سوداگريزو بانکونو کې د پور ورکړې شرايط: کله چې سوداگريز بانکونه وغواړي پېرودونکو ته وام او يا پور ورکړي نو تر ورکړې مخکې پرهغوی باندې يولړ شرايط وضع کوي ترڅو د هغوی د پور پس منظر په خطر کې نه وي. شرايط په لاندې ډول دي:

- ۱- د پور اخستونکې نوم ، ولد او ولدیت
 - ۲- د فعاليت ځای محل او پته
 - ۳- د فعاليت ځای د حقوقي جوړښت ډول
 - ۴- د سوداگريز جواز پاڼې نمبر
 - ۵- د شرکت د رئيس او مرستيالانو نوم
 - ۶- د فعاليت ځای غير منقوله شتمني
 - ۷- د فعاليت بيلانس
 - ۸- د پور اخستنې موخه
 - ۹- د تضمين کوونکې شرکت معرفي
 - ۱۰- د جايداد د قبالي وړاندې کول چې د بانک په تضمين کې ورکول کېږي
 - ۱۱- د ټکټا نې د تمويل سرچينې او د اخيست شوي پور اعا ده
 - ۱۲- د مطا لبه شوي پور اندازه
 - ۱۳- وړاند ويل شوی ما لي پلان
 - ۱۴- په فعاليت ځای کې د تجهيزاتو د نصبولو څرنگوالی
 - ۱۵- په کال کې د شرکت د پلورنو اندازه
 - ۱۶- د شرکت د رئيس او معاونينو د مقروضيت اندازه
 - ۱۷- په باند نيو او بهر نيو بانکونو کې د معاملا تو ډول
 - ۱۸- ټول مالي امکانات
 - ۱۹- پر عايداتو باندي د مالياتو ورکونه
 - ۲۰- د شرکت د صورت حساب وړاندې کول
 - ۲۱- د مرتبه پلان د بزنس وړاندې کول
 - ۲۲- هغه جايداد چې تر بانکي تضمين لاندي ورکول کېږي، بايد د شرکت د رئيس او يا معاوينينو ملکيت وي.
- د پورته يادو شويو معلوماتو له راټولونې څخه وروسته قرضه ښايي د متقاضي لپاره اجرا شي.

سوېفت او د استفادې طريقه يې

د سوېفت لغت چې ټينګ شوی دی له پورتنۍ جملې څخه دی، او د مالي بنسټونو له ډلې څخه دی چې په بانکدارۍ او نورو اقتصادي څانګو کې فعاليت کوي. د دې څانګې د ايجاد مفکوره د يوڅو نوښتګرو اشخاصو په همت په 1973 ز-کال د بلجيم هېواد د برو سلز په ښار کې پېشنهاد کړای شو. او د 235 بانکونو او نورو مالي نهادونو په واسطه چې د نړۍ له (15) مختلفو هيوادونو څخه راټول شوي و، د حمايت وړ وګرځېده.

د معاملاتو لپاره د ځانګړو بين المللي ستند رد ونو په چوکاټ کې، د دې کمپنۍ د تاسيس موخه د يوې بين المللي مالي عمومي ژبې رامنځته کېدل، د يوې بين المللي مشترکې شبکې جوړول، د اطلاعاتو جريانونه او د بين المللي اړيکو شبکه د مالي مؤسساتو ترمنځ لکه بانکونه او نور داسې مالي بنسټونه وه.

ددې شبکې د ګټې اخستنې د کړنلارې اساس او نور بين المللي قواعد په 1975 ميلادي کال طرح ريزي شول او با لاسه په 1977 کال يې په ژوندۍ بڼه د عمل په ساحه کې را ودا نګل چې لومړنی پيام د هغه وخت د شهزاده او د بلجيم د شاهي دولت د فعلي شاه له لورې ولېږل شو. د دې سيستم معرفي کول له خورا ډېر امنيت او استفادوي حفاظت څخه برخمن دی داشبکه وتوانېده چې له دريو لسيزو څخه په زياته موده کې دنړۍ له بيلابيلو نقاطو څخه د ګډونکوونکو پام ځانته را واړوي. خپرې شوي احصايې ته په کتو سره د دې سيستم د استفا ده کوونکو تعداد اضافه له اته زرو بنسټونو او په نړۍ کې له 210 هيوادونو ته رسېږي چې هر کال د 2/5 ميلاردو په شاوخوا کې د نهاي دونو ترمنځ پيامونه لېږل کيږي او موندل کيږي.

د سويفت د استفادې طريقه: د سويفت شبکې يو سيستم معرفي کړی دی چې له نړيوالو ستندردونو سره مطابقت لري او يوه پېژندل شوي بين المللي وسيله ده. په مجموعي ډول د (999) پيا مونو په تعداد سره په دې سيستم کې پيا مونه شتون لري چې له دې پيا مونو څخه يې يو تعداد په سيستم پورې اړوند ږي او يو بل تعداد يې په استفا ده کوونکو پورې اړوند ږي. د لاسانتيا پخاطر له پيا مونو څخه استفا ده په لاندي ترتيب ډل بندي شوي ده:

۱- د چکونو او پيرونکو ورکړې

۲- د مالي مؤسساتو ترمنځ نيوکې

- ۳- د خزانه داری مار کېتونه، د اسعارو تبادله، پولي مارکېتونه او د هغوی سرچېنې
- ۴- لاس ته راوړنې او نقدي اسناد
- ۵- د اسهامو مارکېټ
- ۶- د قیمتي فلزاتو د خزانه داری مار کېتونه
- ۷- گرنتی او لیکل شوی اعتبار پانې
- ۸- سفري چکونه
- ۹- د نقدي و جوړو اداره او د پېرودونکو وضع
- ۱۰- د گډو پیا مونو گروپ

بانکي او اقتصادي اصطلاحات:

۱. مخکې ورکړه، اعانه
۲. لامل، نمایندې- استازی
۳. د اسعارو بیه، پیسې، صرف
۴. د منا بېو تخصیص
۵. د معاش ملاتړه مقرري
۶. مبلغ میزان
۷. شتمني
۸. پښتوانه
۹. وروسته پاتې هیوادونه
۱۰. بدې پیسې
۱۱. تور بازار
۱۲. بېلانس
۱۳. متوازنه بودجه
۱۴. بانک
۱۵. په روان حساب کې اعتبار
۱۶. د حوالې برات
۱۷. چک
۱۸. بانکي پس انداز

۱۹. بانکي تنزِيل
۲۰. بانکتوٲ
۲۱. بانکداري
۲۲. بانکي اعتبار
۲۳. د جنس تبادلہ پہ جنس سره
۲۴. منفعت
۲۵. اقتصادي محاصرہ
۲۶. قيمتي اوراق
۲۷. رونق، جھش
۲۸. استقراض
۲۹. بورس
۳۰. تحريم
۳۱. خانگه، رسته
۳۲. بودجه
۳۳. د بودجې توازن
۳۴. کسب او کار، راکړه ورکړه
۳۵. سودا گريزه دوره
۳۶. ظرفيت
۳۷. د پانگې ضريب
۳۸. د پانگې تشکيل
۳۹. په جريان کې د وجوه نقد
۴۰. مرکزي بانک
۴۱. ارزانه پيسې
۴۲. تجارت
۴۳. کالي
۴۴. مشترک بازار
۴۵. رقابت
۴۶. امتياز

- ۴۷. مصرف
- ۴۸. قرارداد
- ۴۹. شرکت
- ۵۰. له نورم څخه را پورته شوي مصارف
- ۵۱. د سقوط بهران
- ۵۲. اعتبار
- ۵۳. بهران
- ۵۴. پیسې، رسمي پیسې
- ۵۵. گمرکي کارونه
- ۵۶. پېرودونکی
- ۵۷. گمرک
- ۵۸. تجارتي دوران
- ۵۹. پور، بدهي
- ۶۰. د دفاعي اوراقو پور
- ۶۱. کسري
- ۶۲. د تورم ضد
- ۶۳. تقاضا
- ۶۴. امانت
- ۶۵. استهلاکات
- ۶۶. د پیسو لپاره د نرخ تنزیل
- ۶۷. مستقیم مالیات
- ۶۸. هدایت شوی اقتصاد
- ۶۹. تخفیف، تنزیل
- ۷۰. د تنزیل د نرخ سیاست
- ۷۱. توزیع
- ۷۲. د برخو گټه
- ۷۳. گمرکي حقوق
- ۷۴. د ارزانه پیسو سیاست

- ۷۵. اقتصادي تحليل
- ۷۶. اقتصادي تو سعه
- ۷۷. اقتصادي وده
- ۷۸. اقتصادي سياست
- ۷۹. اقتصادي رفاه
- ۸۰. اقتصادي علم
- ۸۱. تبادلہ
- ۸۲. د اسعارو کنټرول ، د اسعارو نظارت
- ۸۳. غيرمستقيم ماليات
- ۸۴. اعتباري پيسې
- ۸۵. مالي شتمنۍ
- ۸۶. مؤسسه، تصدي
- ۸۷. مالي
- ۸۸. مالي سياست
- ۸۹. تموجات، نوسانات
- ۹۰. خارجي اسعار
- ۹۱. بهرنی تجارت
- ۹۲. بشپړ استخدام
- ۹۳. د عمومي قيمتونو سطح
- ۹۴. د پيسو سيستم
- ۹۵. د طلا د اسعارو حمايتي سيستم
- ۹۶. د طلا مشترک صندوق
- ۹۷. دولتي اسنادو قرضه
- ۹۸. دولتي قيمتي اوراق
- ۹۹. نا خا لسه درآمد
- ۱۰۰. غير فعاله پيسې
- ۱۰۱. وارداتي انفلاسيون
- ۱۰۲. درآمد

- ۱۰۳. د درآمد توزیع
- ۱۰۴. د درآمد او تو سیاست
- ۱۰۵. بیمه
- ۱۰۶. بهره، ربع
- ۱۰۷. بین المللي پورونه
- ۱۰۸. بین المللي پولی صندوق
- ۱۰۹. بین المللي پولی نظام
- ۱۱۰. موجودي
- ۱۱۱. پانگونه
- ۱۱۲. ځمکني اصلاحات
- ۱۱۳. سطح، میزان
- ۱۱۴. د عمر بیمه
- ۱۱۵. نقد، تازه نقد
- ۱۱۶. د تازه نقد دام
- ۱۱۷. اوږد مهاله پور
- ۱۱۸. عمومي يا ملي اقتصاد
- ۱۱۹. بازار
- ۱۲۰. اقتصاد يا د تصدي اقتصاد
- ۱۲۱. پولي پيسه
- ۱۲۲. پولي نظارت
- ۱۲۳. پولي انقباض
- ۱۲۴. پولي اقتصاد
- ۱۲۵. د پولي مفاد يرو جريان
- ۱۲۶. پولي نورم
- ۱۲۷. پولي بې ثباتي
- ۱۲۸. پولي سياست
- ۱۲۹. پيسې
- ۱۳۰. پولي مزد

- ۱۳۱. رهن - گروي
- ۱۳۲. اسمي ارزښت
- ۱۳۳. عادي قېمت
- ۱۳۴. طبعي منابع
- ۱۳۵. د پور ورقې
- ۱۳۶. د پلورنې څو اړخيزه انحصار
- ۱۳۷. د پېرود نې څو اړخيزه انحصار
- ۱۳۸. د آزاد بازار د عمليا تو سياست
- ۱۳۹. قرضي لگښتونه
- ۱۴۰. محصول
- ۱۴۱. مالکيت
- ۱۴۲. کاغذي پيسې
- ۱۴۳. دايمي درآمد
- ۱۴۴. سرانه عايد
- ۱۴۵. پديده
- ۱۴۶. پلاني اقتصاد
- ۱۴۷. پلا ننگذاري
- ۱۴۸. سياست
- ۱۴۹. سرانه ماليات
- ۱۵۰. قېمت
- ۱۵۱. توليد
- ۱۵۲. سود، مفاد
- ۱۵۳. عمومي ماليه
- ۱۵۴. د پېرودنې توان
- ۱۵۵. خالص
- ۱۵۶. کاهش
- ۱۵۷. اجازه
- ۱۵۸. درآمد

۱۵۹. زېرمې
۱۶۰. معاش
۱۶۱. پلورنه
۱۶۲. پس انداز
۱۶۳. قيمتي اوراق
۱۶۴. لنډمهاله
۱۶۵. ټولنيز مصارف
۱۶۶. ټولنيزه بېمه
۱۶۷. د ځانگړې اخيستنې حق
۱۶۸. مسكوك نقد
۱۶۹. ساكن اقتصاد
۱۷۰. د قيمتي اوراقو بورس
۱۷۱. عرصه
۱۷۲. د اقتصادي فيز پړاو
۱۷۳. تعرفه
۱۷۴. ماليه
۱۷۵. نظريه
۱۷۶. د تجارت بېلانس
۷۷۱. راكړه وركړه، معامله
۱۷۸. انتقالات
۱۷۹. خزانه
۱۸۰. ارزښت
۱۸۱. ثروت
۱۸۲. رفاه
۱۸۳. د رفاه اقتصاد

د اتم څپرکي د مطالبو لنډيز:

په اتم څپرکي کې داسې موضوعات لکه لټراف کريد ت او د هغه ډولونه، چک، سفته او برات تعريف شوي دي. د شتمنيو صنف بندي، قرضه او د هغوی د پرويژن برخه د قرضې په ورکړه باندې د پرويژن د برخې اغيزې او د هغوی پس منظر. د پېرودونکو لپاره په خصوصي، دولتي او سوداگريزو بانکونو کې د قرضې شرايط او عيني جايداد د قرار ورکولو تر تضمين لاندې د کړېدني مؤسساتو په اختيار کې، په دولتي، خصوصي او سوداگريزو بانکونو کې د سويفت ځای په ځای کول او نصبول. له دې شبکې څخه د استفادې طريقه او د هغو پېرودونکو لپاره د سهولت او امنيت راوستل چې په بانکونو کې سر وکار لري، ځای شوي دي.

د اتم څپرکي پوښتنې:

- ۱- لټراف کريد ت تعريف کړئ ؟
- ۲- د لټراف کريد ت ډولونو نومونه واخلئ ؟
- ۳- چک تعريف کړئ ؟
- ۴- د سفتې په اړه څه پوهيږئ تشریح يې کړئ ؟
- ۵- برات څرنگه سند دی تعريف يې کړئ ؟
- ۶- د قرضې شتمني په څو کټگوريو تقسيمېږي نومونه يې واخلئ ؟
- ۷- پرويژن څه شی دی تشریح يې کړئ ؟

سرچینې او اخیستنې

- ۱- داکتر علی جهانخانی و داکتر علی پارسایان (پ-ل ارزو و بانکداری) سال ۱۳۸۹.
- ۲- ماجدی تهران، علی حسن گلریز، پول و بانک از نظر سیاست گذاری تهران سال ۱۳۷۷.
- ۳- اسناد ارایه شد از جانب بانک جهانی.
- ۴- پوهنمل محمد عارف غوثی قاموس اقتصاد کابل بهار سال ۱۳۵۲.
- ۵- پوهندوی سید مسعود پول و کریدت مطبعه فیصل کابل بهار سال ۱۳۸۷.
- ۶- پوهندوی سید مسعود بانکداری چاپ خانه فرعی کابل جوزا سال ۱۳۸۶.
- ۷- جمله ماهوار بانک مرکزی افغانستان سال ۱۳۸۷.

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت دښوونیز نصاب د انکشاف ریاست د ټولنې د عیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاگردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سر کې یې تصمیم ونيو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیاکتنه وکړي او ورپسې بیا د شاگردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوشښ وکړي. د خدای (ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د ښوونکو په میرانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي کتابونه تالیف شول تر څو په وړیا ډول د شاگردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوستونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، گرانو شاگردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کېږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنگوالي په هکله خصوصاً د هغوی املایي او انشایي اشتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخوکې گرانو شاگردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له گرانو شاگردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظر کې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوشښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاگردانو او محصلینو د ګټې وړ وګرځي.

پته: د پوهنې وزارت - د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د تعلیمي نصاب د انکشاف ریاست - د کتابونو د تالیف او د درسي ممدو موادو د برابرولو عمومي مدیریت.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library